Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

27 ЯНВАРЬ, ПАЙШАНБА. № 19 (767).
Сотувда эркин нархда. 1994 йил.

«ЎЗБЕКИСТОН МДҲ ДАВЛАТЛАРИ ИЧИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ҲАЖМИ ПАСАЙИШИНИ ТЎХТАТИШГА ЭРИШГАН ЯГОНА МАМЛАКАТДИР»

Аркадий Вольский

Суратда: матбуот конференцияси пайти.

А. ЗУФАРОВ тасвири (ЎзА).

Тошкентда саноатчилар ва ишбилармонлар халқаро конгресси кенгашининг йиғилиши, шунингдек, Ўзбекистон ва Россия директорлик корпуси вакиллари учрашуви ўз ишини тугатди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов билан саноатчилар ва ишбилармонлар халқаро конгресси мувофиқлаштирувчи раиси Аркадий Вольский бу икки муҳим воқеа якунлари бўйича матбуот конференцияси ўтказдилар.

— Конгресс кенгаши йиғилишининг барча иштирокчилари номидан бизни яхши кутиб олгани ва самарали ишлашимиз учун зарур шароит яратиб бергани учун республика раҳбариятига чуқур миннатдорлик билдираман, — деди А. Вольский. — Ўзбекистон пойтахтида собиқ Иттифоқ республикалари вакилларигина эмас, Шарқий Европа мамлакатлари вакиллари ҳам тўпландилар. Бу учрашув конгрессимиз бозор тизимига самарали равишда ўтишга кўмаклаша олишидан, мураккаб масалаларни ҳал этишга қодирлигидан далолат беради. Диққатингизни яна бир муҳим масалага қаратмоқчиман. Ўзбекистон МДҲ давлатлари ичида ишлаб чиқариш ҳажми пасайишини тўхтатишга эришган ягона мамлакатдир. Республиканинг бу тажрибаси чуқур ўрганиш ва тарғиб қилишга лойиқ.

Ислом Каримов бўлиб ўтган учрашувларнинг муҳимлигини қайд қилар экан, ҳаётнинг ўзи ва сиёсий иқтисодий вазият ўзаро фойдали ҳамкорликка сифат жиҳатидан янгича ёндошув зарурлигини тақозо қилаётганига йиғилганлар эътиборини қаратди. Биронта давлат ҳам бундай ҳамкорликсиз олдинга қадам ташлай олмайди. Бироқ Ўзбекистонда кейинги йилларда юз берган жиддий ўзгаришлар, вужудга келган вазият бизнинг олдимизга янги талаблар қўймоқда.

— Биз ҳамкорлик тарафдоримиз, — деди И. Каримов. — Бироқ ҳамкорликда бирон-бир томоннинг зуғуми кетмайди. Ўзбекистон катта иқтисодий салоҳиятга эга. Гарчи биз ҳам анча оғир ҳолатларни бошдан кечирган бўлсакда, республикадаги аҳвол ҳамдўстликдаги бошқа давлатлардагидан яхши. Аммо бу энди хотиржам бўлсак арзийди, деган гап эмас. Фаолиятимизни янада кучайтиришимиз, хўжалик юритишнинг сифат жиҳатидан янги тизимига ўтишимиз лозим. Ўзбекистонда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёни жадаллашмоқда, хусусий мулкчилик ҳам ҳаётга қонуний йўлланма олди. Энди тафаккури ўзгарган халқнинг ўзи олдинги тизимга хос бўлган тенглаштириш ақидаларини қабул қилолмайди. Лекин битта қобиққа ўралиб қолиш ҳам мумкин эмас. Мамлакатнинг гуллаб-яшнаши учун ҳамкорлик қилишга тайёр барча мамлакатлар билан, хусусан, Россия билан самарали ҳамкорлик қилиш зарур. Тарих тақозосига кўра, биз узоқ йиллардан бери қўшничилик ришталари билан боғланганмиз. Ўзбекистон ўзининг келажагини ҳам Россиясиз тасаввур қилолмайди. Бизнинг ўзаро яқинлашувга интилишимиз фақат иқтисодиёт соҳасидагина эмас, манъавият соҳасида ҳам анча фаоллиги барчага аён. Бу ўринда ҳам муайян бирлаштирувчи кучга эга бўлган саноатчилар ва ишбилармонлар халқаро конгресси кенгашининг аҳамияти каттадир.

Саноатчилар ва ишбилармонлар халқаро конгрессининг иқтисодий дастури ва унинг иқтисодий ислоҳотларга таъсири ҳақида журналистлар берган саволга жавобан Аркадий Вольский бундай деди:

— Биз бозор иқтисодиётига «фалаж қилиб даволаш» йўли билан ўтиш дастурига қатъиян қарши эдиқ. Россия учун бу йўл тўғри келмайди. Шунинг учун ҳам мен Ўзбекистонда юз бераётган туб ўзгаришларни алоҳида эътибор билан кузатиб боряпман. Бу ерда бозорга киришнинг аниқ, ижтимоий йўналишга эга бўлган йўли танланган. Кучли раҳбарлик ва оқилона ёндашув республикадаги сиёсий ва ижтимоий барқарорликнинг гаровидир. Россияда ҳам ижобий ўзгаришлар кўзга ташланяпти. У ерда ҳам энди бозор иқтисодига сакрашларсиз ўтишни мўлжаллашмоқда. Бироқ ҳукумат буни англаб етиши учун бир неча йил керак бўлди.

Бироқ, бу дегани Россияда барча масала ҳал қилинди, деган гап эмас. Ишлаб чиқариш ҳажмининг пасайиши давом этмоқда, корхоналар катта-катта солиқ тўлашга мажбур бўлишмоқда, транспорт харажати уларни буткул қийнаб қўймоқда. Мана шулардан келиб чиқиб айтаманки, минтақавий бозорларни шакллантириш, миллатлараро тизимларни барпо қилиш пайти келди. Шундай қилсак, келажагимиз порлоқ бўлишига ишончим комил!

— Ўзбекистоннинг Қозоғистон ва Қирғизистон билан ягона иқтисодий макон барпо қилиш ҳақидаги шартномаси республиканинг МДҲдан узоқлашишини англатмайдими?

— Йўқ, — деб қатъий жавоб берди Ислом Каримов. — Одамлар, товар, сармояларнинг эркин ҳаракатини назарда тутувчи иқтисодий макон — барча тараққий этган мамлакатларда қўлланиладиган ягона маърифий йўлдир. Яна шуни айтишим керакки, бу шартнома бошқа давлатлар учун ҳам очиқ. Биз тенглик, ўзаро манфаатга асосланган ҳамкорлик тарафдоримиз. Биз билан узоқ муддат ҳамкорлик қилишни истайдиган ҳалол, уддабурон саноатчи ва ишбилармонлар учун Ўзбекистоннинг дарвозалари ҳамиша очиқ. Ҳозир мамлакатимизда бешта йирик хорижий банк ваколатхонаси очилган. Лекин шуниси ажабланарлики, россиялик банкирлар Тошкентда ваколатхоналарини очишга шошилишмаяпти. Улар барча ўринлар банд бўлиб қолиши мумкинлигини ўйлашмаяпти, шекилли. Маълумки, бозорда йўқотилган ўринни қайтариб олиш қийин.

Журналистларнинг кўпчилиги Ўзбекистон Президентининг охирги фармонига оид саволлар беришди. Ишбилармонлар олдида янги уфқлар очадиган бу фармонга биноан 1995 йил 1 июлга қадар республикага олиб келинаётган моллардан бож олинмайди. Бу ўта демократик фармон нега бу қадар кеч чиқди, уни олдинроқ чиқариш мумкин эмасмиди?

— Республика аҳолисининг кўпчилик қисми бир йил бурун ҳам бу ҳужжатни ҳозиргидай қабул қилмаган бўларди, — деди Ўзбекистон Президенти. — Одамларнинг фикри, дунёқарашини ўзгартириш учун вақт, маълум шарт-шароит керак. Ҳозир ана шундай пайт келди. Одамлар ўзларини мулк, бойлик эгаси деб ҳис қила бошлади. Ҳозир республикада савдо тармоқлари, хизмат кўрсатиш соҳасини хусусийлаштириш кенг кўламда олиб борилмоқда. Навбатда барқарор ва фойда кўриб ишлаётган енгил саноат корхоналари турибди. Бу корхоналарнинг акцияларини Ўзбекистон фуқароларигина эмас, МДҲ мамлакатлари, шунингдек, хорижий давлатлар фуқаролари ҳам сотиб олиши мумкин. Мазкур фармон энди мустаҳкам ҳуқуқий база билан таъминланиши лозим. Ҳозир мутахассислар шу иш устида фаол ишлашмоқда.

И. Каримов ва А. Вольский Ўзбекистон билан Россия саноатчилари ҳамда ишбилармонлари ҳамкорлиги ҳақида гапиришар экан, корхоналар ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш, ўзаро тўловлар йўлидаги мавжуд ғовларни ўртадан кўтариб ташлашнинг барча имкониятларини қидириб топиш борасидаги фикрлари бир жойдан чиқди. Ҳамкорликнинг бу босқичида клиринг усулидаги муносабатлар, рақобатга дош бера оладиган тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналар ташкил этиш яхши самара бериши мумкин. Кўриниб турибдики, иккала мамлакат ҳам моддий ишлаб чиқаришнинг барча соҳасида кенг ҳамкорлик қилсагина муддаога эришади!

Ислом Каримов ва Аркадий Вольский журналистларнинг бошқа саволларига ҳам жавоб қайтардилар.

Л. ЛЕВИН,
П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбирлари.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

В. А. ЧЖЕННИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ ЎРИНБОСАРИ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ МУЛКИНИ БОШҚАРИШ ВА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ҚЎМИТАСИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Виктор Анатольевич Чжен Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитасининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 26 январь.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Ш. Р. ҒОФУРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ МУЛКИНИ БОШҚАРИШ ВА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ҚЎМИТАСИНИНГ РАИСИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Шуҳрат Рашидович Ғофуров бошқа ишга ўтгани муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитасининг раиси вазифасидан озод этилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 26 январь.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Т. М. МИРЁҚУБОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Тўлқин Мирхолиқович Мирёқубов бошқа ишга ўтгани муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари вазифасидан озод этилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 26 январь.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Т. Қ. ҚУРБОНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик самарали ижодий меҳнати, республика телевидениесини ривожлантиришдаги хизматлари ҳамда жамоат турмушида фаол қатнашгани учун Қурбонов Тўлқин Қурбонович Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1994 йил 25 январь.

ИШОНЧЛИ ҲАМКОРЛАР ДАВРАСИДА

Швейцариянинг оппоқ қор билан қопланган тоғлари бағрида жойлашган Давос шаҳрида ҳар йили анъанавий жаҳон иқтисодий анжумани ўтказилади. Унда давлат бошлиқлари, сиёсатчилар, машҳур иқтисодчи ва жамиятшунос олимлар қатнашадилар.

Дунё миқёсида ягона иқтисодий маконни вужудга келтириш ишининг ташаббускори Клаус Шваб томонидан 1971 йилда ташкил этилган жаҳон иқтисодий анжумани шу вақтгача ўзининг 15 учрашувини ўтказди. Анжуман «соф иқтисодиёт» масалалари билангина чекланмайди. Дунё аҳамиятига молик сиёсий воқеаларни ҳам қамраб олади. Ўз [illegible]дига аниқ мақсадларни қўйиб, мавжуд муаммоларни муҳокама ва мунозара йўли билан ҳал этадиган, ривожланаётган давлатларга йўл-йўриқлар кўрсатадиган ва уларни қўллаб-қувватлайдиган нуфузли анжуманда мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов 1992 йилдан буён икки марта иштирок этди.

Евроосиёдаги янги давлатлар энди ўз йўлини қандай белгилайди, қай йўсинда тараққий этади, деган муаммо дунёдаги ривожланган мамлакатлар сиёсатчиларини безовта қилиб турган бир пайтда, мамлакатимиз Президенти Давос анжуманидаги дастлабки иштирокидаёқ Ўзбекистоннинг аниқ режалари ва иқтисодий йўлини кўрсатиб бера олди. Маънавий-миллий қадриятларни тиклаш, миллатлараро тотувликни таъминлаш, шахс эркинлиги ва инсон ҳуқуқларига кафолат бериш, ишбилармонликни ривожлантириш, иқтисодиётни мафкурадан халос этиш, жиддий ижтимоий ларзаларсиз бозор муносабатларига ўтиш каби сиёсий ҳамда иқтисодий тамойилларни санаб ўтди, хорижий сармояларни рағбатлантириш, янги банк-кредит тизимини вужудга келтириш, мулкни хусусийлаштириш билан боғлиқ масалалар ҳақида ҳам ўз фикрларини баён қилди.

1993 йилдаги анжуман эса Ўзбекистон учун ўзаро манфаатли ҳамкорлик йўлларини, иқтисодий юксалиш истиқболларини белгилаб олиш имконини берди. Ўзбекистон раҳбари ўз маърузасида интеграция жараёнлари кучайиб бораётгани тўғрисида гапириб, минтақанинг қудратли иқтисодий салоҳиятга эга бўлган мустақил давлатлари хомашё етказиб беришдан қисқа муддатда тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиши лозимлигини таъкидлади.

Ўзбекистон анжуманнинг тенг ҳуқуқли иштирокчисига айланганидан буён орадан икки йил ўтди. Шу вақт мобайнида Президентимиз санаб ўтган муаммолар ўзининг қандай ечимини топди. Бу борадаги саъй-ҳаракатлар ижобий самаралар бердими? Бунинг учун республикада шу даврда қилинган ишларга бир назар ташлаш кифоя. Хорижий сармояларни рағбатлантириш натижасида жаҳондаги 65 давлат фирмалари билан 900 дан зиёд қўшма корхона ташкил этилди. Республикамизда фақат хорижий сармоя билан 53 та корхона рўйхатга олинган. Туркия, Германия, Франция, Буюк Британия, Голландия, Австрия, Корея Республикаси, Хитой, Индонезия, Малайзия, Ҳиндистон билан сармояларни рағбатлантириш ва ўзаро ҳимоя қилиш тўғрисида икки томонлама битимлар тузилгани халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этмоқда. Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Халқаро молия корпорацияси, Европа қайта тиклаш ва тараққиёт банки иштирокида бир қанча йирик лойиҳалар ишлаб чиқилиб, амалга ошириляпти. Дунёдаги энг катта Жаҳон банки, Дойче-банк, Малайан банк, Креди коммерсаль де франс каби бир қанча банклар Тошкентда ўз ваколатхоналарини очди.

Ўзбекистон жуда қисқа муддат ичида кўпгина обрўли халқаро ташкилотларга аъзо бўлди. Қўшилмаслик ҳаракатига қабул қилинди. Мамлакатимиз Президенти Францияга ташрифи чоғида янги Европа учун Париж хартиясига имзо чекди. Марказий Осиё минтақасида оммавий қирғин қуролларини тарқатмаслик ташаббуси, Тожикистондаги қонли воқеаларга барҳам бериш борасида қилинган ишлар дунё ҳамжамияти томонидан эътироф этилди. Ислом Каримовнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Ғолий номига ёзган мактублари ва Тожикистонга БМТ томонидан юборилган махсус комиссия уруш оловини тўхтатишда муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Бу анжуман иқтисодий, сиёсий ва ҳуқуқий тафаккурнинг ўзига хос ижодхонасига ўхшайди. Унинг иштирокчилари оддий кузатувчи сифатида эмас, балки ўз фикрларини асосли тарзда далиллаш, исботлаш, янги-янги таклиф ва ғоялар киритиш ниятида келадилар. Шу нуқтаи назардан қараганда Президентимизнинг навбатдаги Давос анжуманига ташрифи самарали бўлади, деб ўйлаймиз. Бугунги кунда Ўзбекистон олдида турган энг долзарб муаммолар, уни ҳал этиш йўллари, мавжуд имкониятлар ва вазифалар ҳар доимгидек очиқ-ойдин ўртага ташланади. Янги ҳамкорлар, юртимизга қизиқувчилар сафи кенгайиши, янги амалий таклифлар бўлиши шубҳасиз.

Дилшод ҚАЮМОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

ЯКДИЛЛИККА ЭРИШИЛДИ

Ўзбекистон ва Россия давлатлари директорлик корпуслари вакилларининг учрашуви Ўзбекистон Республикаси ишбилармонлар уюшмаси билан Россия Федерацияси саноатчилар ва ишбилармонлар уюшмаси ўртасида ҳар томонлама ҳамкорлик қилиш ҳақидаги шартномани имзолаш билан якунланди.

Шартномани Ўзбекистон томонидан республика ишбилармонлари уюшмаси президенти Эркин Хўжаев, Россия томонидан эса саноатчилар ва ишбилармонлар уюшмаси президенти Аркадий Вольский имзоладилар.

— Бу ҳужжат ўзаро фойдали ҳамкорлик учун кенг истиқболлар очиб беради, — деб таъкидлади Аркадий Вольский. — Собиқ Иттифоқнинг барча республикаларида рўй берган иқтисодий танглик анъанавий хўжалик алоқаларининг узилиши туфайли юз берган эди. Афсуски, бу йилдан кутилаётган натижалар ҳам кўнгилдагидек эмас. Хусусан, Россияда ишлаб чиқариш ҳажмининг тушиб кетиши давом этмоқда. Икки томонлама ўзаро фойдали алоқаларнинг йўлга қўйилиши саноат корхоналари олдида турган муаммоларни сиёсатчилар аралашувисиз ҳам ҳал қилиш имконини беради. Уларнинг барчаси вазиятни барқарорлаштиришга, ҳақиқий ишлаб чиқарувчиларнинг бўҳрон чангалидан тезроқ қутилишига кўмаклашуви, шубҳасиз.

Чкалов номидаги Тошкент самолётсозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси маданият саройида ўтган бу учрашув иштирокчилари қайд этганларидек, ҳамкасблар билан мулоқот жуда кўп масалалар ечимини топишга ёрдам беради. Бу масалаларнинг энг муҳими эса ўзаро тўловлар масаласидир. Давлатлар ўз миллий валюталарига ўтиши туфайли кўпчилик корхоналар жуда қийин аҳволга тушиб қолди. Уларнинг баъзилари ишлаб чиқарган маҳсулотини сота олмаётган бўлса, баъзилари бутловчи буюмларнинг етишмаслиги туфайли умуман маҳсулот ишлаб чиқара олмаяпти. Бошқача сўз билан айтганда, саноат боши берк кўчага кириб қолган. Хўш, бу вазиятдан чиқиш йўли борми?

— Албатта, — деб жавоб берди бу саволга Ўзбекистон машинасозлик корхоналари уюшмасининг раҳбари Х. Ғуломов. — Анъанавий алоқаларнинг узилиши туфайли ўзимиз ҳам анча жабр кўрганмиз.

— Россия саноатчиларининг фикри бир хил: Ўзбекистон пойтахтидаги учрашув жуда самарали бўлди, — дейди Москвадаги «Аконхол» акционерлик жамияти президенти С. Попович. Яқинда Президент Ислом Каримов чиқарган фармон бизга етакчи ғ а р б фирмаларини ҳам ҳамкорлик қилишга жалб этиш имконини беради. — Кўриб турибсизки, келажагимиз ёмон бўлмайди.

Ўзбекистон ва Россия директорлик корпуслари раҳбарларининг учрашувида баёнот қабул қилинди. Унда саноатчилар мустақил давлатлар ҳукуматларини ўзаро ҳамкорликни кенгайтиришга кўмаклашишга чақирдилар.

Л. ЛЕВИН,
П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбирлари.

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

МАҲСУЛОТЛАР ВА ХИЗМАТЛАРНИ СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Мазкур Қонун Ўзбекистон Республикасида маҳсулотлар, хизматлар ва бошқа объектларни (матнда бундан кейин «маҳсулотлар» деб юритилади) сертификатлаштиришнинг ҳуқуқий, иқтисодий ва ташкилий асосларини, шунингдек сертификатлаштириш иштирокчиларининг ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва жавобгарлигини белгилаб беради.

I боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Асосий тушунчалар

Мазкур Қонунда қуйидаги асосий тушунчалар ишлатилмоқда:

«сертификатлаштириш миллий тизими» — давлат миқёсида амал қиладиган, сертификатлаштириш ўтказишда ўз тартиб ва бошқарув қоидаларига эга бўлган тизим;

«маҳсулотларни сертификатлаштириш» (матнда бундан кейин «сертификатлаштириш» деб юритилади) — маҳсулотларнинг белгиланган талабларга мувофиқлигини тасдиқлашга оид фаолият;

«мувофиқлик сертификати» — сертификатланган маҳсулотнинг белгиланган талабларга мувофиқлигини тасдиқлаш учун сертификатлаштириш тизими қоидаларига биноан берилган ҳужжат;

«мувофиқлик белгиси» — муайян маҳсулот ёхуд хизмат аниқ стандартга ёки бошқа норматив ҳужжатга мос эканлигини кўрсатиш учун маҳсулотга ёхуд кўрсатилган хизматга доир ҳужжатга қўйиладиган, белгиланган тартибда рўйхатга олинган белги;

«бир турдаги маҳсулотларни (ишларни, хизматларни) сертификатлаштириш тизими» — айни бир хил стандартлар ва қоидалар қўлланиладиган муайян маҳсулотлар, ишлар ёки хизматларга таалуқли сертификатлаштириш тизими;

«синов лабораториясини аккредитация қилиш» — синов лабораториясининг (марказининг) муайян маҳсулот синовини ёки муайян синов турини амалга оширишга доир ваколатларининг расмий эътирофи.

2-модда. Сертификатлаштиришнинг мақсад ва вазифалари

Сертификатлаштириш:

одамларнинг ҳаёти, соғлиғи, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулки ҳамда атроф муҳит учун хавфли бўлган маҳсулотлар реализация қилинишини назорат этиб бориш;

маҳсулотларнинг жаҳон бозорида рақобат қила олишини таъминлаш;

мамлакат корхоналари қўшма корхоналар ва тадбиркорлар халқаро миқёсдаги иқтисодий, илмий-техникавий ҳамкорликда ва халқаро савдо-сотиқда иштирок этишлари учун шароит яратиш;

истеъмолчини тайёрловчининг (сотувчининг, ижрочининг) виждонсизлигидан ҳимоя қилиш;

маҳсулот тайёрловчиси (сотувчиси, ижрочиси) таъкидлаган сифат кўрсаткичларини тасдиқлаш мақсадларида амалга оширилади.

Сертификатлаштириш мажбурий ва ихтиёрий тусда бўлади.

3-модда. Сертификатлаштириш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Сертификатлаштириш соҳасидаги муносабатлар мазкур Қонун ва унга мувофиқ чиқариладиган Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатлари билан, Қорақалпоғистон Республикасида эса — Қорақалпоғистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади.

4-модда. Халқаро шартномалар ва битимлар

Башарти, халқаро шартнома ёки битимда сертификатлаштириш тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан ўзгача қоидалар белгиланган бўлса, у ҳолда халқаро шартнома ёки битимнинг қоидалари қўлланилади.

5-модда. Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш органлари

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ўзбекистон Давлат стандартлаш, метрология ва сертификация маркази (матнда бундан кейин «Ўздавстандарт» деб юритилади) Ўзбекистон Республикасининг миллий сертификатлаштириш органидир.

«Ўздавстандарт» мазкур Қонунга мувофиқ:

сертификатлаштириш соҳасида давлат сиёсатини амалга оширади, сертификатлаштириш ўтказиш юзасидан умумий қоидаларни белгилайди, улар тўғрисида расмий ахборотлар эълон қилиб боради;

сертификатлаштириш тизимини такомиллаштириш дастурларининг лойиҳаларини ишлаб чиқади ҳамда уларни Ҳукумат муҳокамасига тақдим этади;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси билан келишган ҳолда сертификатлаштиришнинг халқаро тизимларига қўшилиш тўғрисида қарорлар қабул қилади, шунингдек сертификатлаштириш натижаларини ўзаро эътироф этиш тўғрисида битимлар тузади, сертификатлаштириш масалалари бўйича бошқа давлатлар билан ўзаро муносабатларда ва халқаро ташкилотларда Ўзбекистон Республикаси номидан иш кўради;

мажбурий равишда сертификатланадиган маҳсулотларнинг рўйхатини белгилайди;

бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштириш органларини ва синов лабораторияларини (марказларини) аккредитация қилади;

сертификатланган маҳсулотларнинг, аккредитация қилинган сертификатлаштириш органлари ва синов лабораторияларининг (марказларининг), экспертларнинг Давлат реестрини юритади;

бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштиришга аккредитация қилинган органлар ва синов лабораториялари (марказлари) сертификатлаштириш қоидаларига риоя этиши устидан ва сертификатланган маҳсулотлар устидан давлат текшируви ва назоратини амалга оширади;

қонун ҳужжатларининг нормалари бузилганлиги учун мувофиқлик сертификатлари ва мувофиқлик белгиларини бекор қилади ҳамда амал қилишини тўхтатиб қўяди, сертификатлаштириш органларининг аккредитация қилинганлик тўғрисидаги гувоҳномаларини бекор қилади, синов лабораторияларининг (марказларининг) фаолиятини тугатади.

«Ўздавстандарт»нинг сертификатлаштириш соҳасидаги фаолиятини молиявий таъминлаш манбаи — давлат бюджети маблағи, шунингдек, «Ўздавстандарт» кўрсатаётган хизмат учун олинадиган ҳақдан иборат.

Бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштиришга аккредитация қилинган органлар:

бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштириш тизимларини тузадилар ва уларнинг амал қилишини таъминлайдилар;

сертификатлаштиришни ташкил этадилар ва ўтказадилар;

миллий мувофиқлик сертификатларини расмийлаштирадилар, берадилар ёки чет эл мувофиқлик сертификатларини эътироф этадилар;

сертификатланган маҳсулотлар устидан назоратни амалга оширадилар.

Синов лабораторияларини (марказларини) ва сертификатлаштириш органларини аккредитация қилиш билан боғлиқ сарф-харажатларни аризачи қоплайди.

Тегишли сертификатлаштириш тизими белгилаган тартибда аккредитация қилинган синов лабораториялари (марказлари) муайян маҳсулотларнинг синовини ёки муайян синов турини амалга оширадилар ҳамда сертификатлаштириш мақсадлари учун баённомалар берадилар.

«Ўздавстандарт» ўз вазифаларининг бир қисмини бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштириш органларига ва синов лабораторияларига (марказларига) ўтказишга ҳақлидир.

6-модда. Сертификатлаштириш объектлари ва субъектлари

Маҳсулотлар (шу жумладан дастурий ва бошқа илмий-техникавий маҳсулотлар), хизматлар, шунингдек, сифат тизимлари сертификатлаштириш объектлари ҳисобланади.

«Ўздавстандарт» ва давлат бошқарувининг бошқа органлари, «Ўздавстандарт» томонидан аккредитация қилинган ёки эътироф этилган сертификатлаштириш органлари, синов лабораториялари (марказлари), мулк шаклидан қатъи назар, маҳсулоти сертификатлаштирилиши лозим бўлган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар, жисмоний шахслар сертификатлаштириш субъектлари ҳисобланадилар.

Сертификатлаштириш субъектлари — юридик шахслар сертификатлаштириш миллий тизими доирасида сертификатлаштириш тизимлари тузишлари мумкин. Юридик шахсларнинг сертификатлаштириш тизимлари «Ўздавстандарт» белгилаган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт.

II боб. СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ФАОЛИЯТИГА ДОИР УМУМИЙ ТАЛАБЛАР

7-модда. Мувофиқлик сертификати ва мувофиқлик белгиси

Маҳсулотнинг белгиланган талабларга мувофиқлиги тасдиқлангани тақдирда сертификатлаштириш органи мувофиқлик сертификати беради, тайёрловчи ана шу сертификат асосида мувофиқлик белгисини ишлатиш ҳуқуқига эга бўлади.

Сертификатлаштириш тизимида фойдаланиладиган мувофиқлик сертификатларининг, аккредитация қилинганлик тўғрисидаги гувоҳномаларнинг намуналари, миллий мувофиқлик белгисининг шакллари ва ҳажмлари «Ўздавстандарт» томонидан тасдиқланади.

Мувофиқлик сертификатлари, мувофиқлик белгилари, сертификатлаштириш органлари ва синов лабораторияларининг (марказларининг) аккредитация қилинганлик тўғрисидаги гувоҳномалари «Ўздавстандарт» томонидан белгиланган тартибда Давлат реестридан ўтказилиши шарт.

Давлат реестрида рўйхатдан ўтказилмаган мувофиқлик сертификатлари, мувофиқлик белгилари, сертификатлаштириш органлари ва синов лабораторияларининг (марказларининг) аккредитация қилинганлик тўғрисидаги гувоҳномалари ҳақиқий эмас.

Мувофиқлик сертификатидан, мувофиқлик белгисидан фойдаланиш ҳуқуқини ҳамда сертификатлаштириш органлари ва синов лабораторияларининг (марказларининг) аккредитация қилинганлик тўғрисидаги гувоҳномаларини аризачи бошқа юридик ёки жисмоний шахсга бериш ман этилади.

8-модда. Сертификатлаштириш фаолиятига лицензия бериш

Бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштиришга аккредитация қилинган органлар ва синов лабораториялари (марказлари) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилаб қўйган тартибда бериладиган лицензия асосида мувофиқлик сертификати берадилар ва сертификатлаштириш мақсадида синов ўтказадилар.

Лицензия шартномалари тузиш тартибини «Ўздавсандарт» белгилайди.

Маҳсулотларни сертификатлаштириш вақтида аризачига мувофиқлик сертификатини ёки мувофиқлик белгисини қўллаш ҳуқуқи аккредитация қилинган тегишли сертификатлаштириш органи билан тузилган битим асосида берилади.

9-модда. Сертификатлаштириш тўғрисида ахборот

«Ўздавстандарт» тайёрловчиларни (ижрочиларни) сотувчиларни, истеъмолчиларни ва бошқа манфаатдор шахсларни сертификатлаштиришнинг амалдаги тизимлари, уларнинг органлари, синов лабораториялари (марказлари), экспертлар тўғрисида, шунингдек мувофиқлик сертификатлари, мувофиқлик белгилари ва уларни қўллаш қоидалари тўғрисида хабардор этиб боради.

Сертификатлаштириш органлари аризачига унинг талабига биноан маҳсулотни сертификатлаштириш учун керакли ахборотни беришлари шарт.

Аризачи сертификатлаштириш органининг талабига биноан сертификатлаштириш билан боғлиқ ахборотни тақдим этиши шарт, тижорат сири ҳисобланган маълумотлар бундан мустасно.

III боб. МАҲСУЛОТЛАРНИ МАЖБУРИЙ ВА ИХТИЁРИЙ СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ

10-модда. Мажбурий сертификатлаштиришни жорий этиш

Мажбурий сертификатлаштиришни ўтказиш ишларини ташкил этиш «Ўздавстандарт» зиммасига ёки унинг топшириғига биноан бошқа сертификатлаштириш органларига (уларни албатта аккредитация қилган ҳолда) юклатилади.

Сертификатлаштирилиши шарт бўлган маҳсулотларнинг рўйхатини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлайди.

Одамларнинг ҳаёти, соғлиғи, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулкига ҳамда атроф муҳитга зарар етказиши мумкин бўлган маҳсулотларни тайёрлаш, улардан фойдаланиш, уларни ташиш ёки сақлаш хавфсизлигини таъминловчи талаблар бўлмаган тақдирда давлат бошқарувининг тегишли органи бундай талабномаларни кечиктирмай ишлаб чиқиши ва амалга киритиши шарт.

11-модда. Мажбурий сертификатлаштиришни ўтказиш шартлари

Мажбурий сертификатлаштириш норматив ҳужжатларнинг талабларига мувофиқ маҳсулот хусусиятини аниқлаш учун уни синашни, сертификатланган маҳсулот устидан давлат текшируви ва назорати ўрнатишни ўз ичига олади.

Синовлар аккредитация қилинган синов лабораториялари (марказлари) томонидан тегишли норматив ҳужжатларда белгиланган усулларда, бундай ҳужжатлар бўлмаган тақдирда эса тегишли сертификатлаштириш органлари ишлаб чиққан усулларда амалга оширилади.

Мажбурий сертификатлаштириш ишлари учун аризачи қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартибда ҳақ тўлайди.

Аризачи ўз маҳсулотини мажбурий сертификатлаштиришдан ўтказишга сарфланган маблағлар суммаси шу маҳсулот таннархига қўшилади.

Мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган, аммо мувофиқлик сертификатига эга бўлмаган маҳсулотни тарғиб қилиш ман этилади.

12-модда. Мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотларга қўйиладиган талаблар

Мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотлар қуйидаги ҳолларда:

сертификатлаштиришга тақдим этилмаган бўлса;

сертификатлаштириш талабларига мувофиқ эмаслиги сабабли сертификатлаштиришдан ўтмаган бўлса;

агар сертификатнинг амал қилиш муддати тугаган ёки унинг амал қилиши тўхтатиб қўйилган (бекор қилинган) бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида реализация қилиниши мумкин эмас.

Қонунга хилоф тарзда мувофиқлик белгиси босилган маҳсулотларни реализация қилиш ман этилади.

13-модда. Тайёрловчиларнинг (тадбиркорларнинг) маҳсулотларни мажбурий сертификатлаштириш вақтидаги мажбуриятлари

Мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотларни реализация қилувчи тайёрловчилар (тадбиркорлар):

мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотни сертификатлаштиришга тақдим этишлари;

сертификатланган маҳсулотни сертификатлаш органларининг ўзи ёки улар эътироф этган органлар берган сертификат мавжуд бўлган тақдирдагина реализация қилишлари ва унинг норматив ҳужжатлар талабларига мос бўлишини таъминлашлари;

сертификатланган маҳсулотни, башарти, у норматив ҳужжат талабларига мувофиқ келмаса, шунингдек сертификатнинг амал қилиш муддати тугаган ёхуд унинг амал қилиши сертификатлаштириш органининг қарори билан тўхтатиб қўйилган ёки бекор қилинган бўлса, реализация қилишни тўхтатиб қўйишлари ёки тугатишлари;

мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотни сертификатлаштирувчи ва сертификатланган маҳсулотни назорат қилувчи органларнинг мансабдор шахслари ўз ваколатларини монеликсиз бажаришлари учун шароит яратишлари;

сертификатланган маҳсулот ишлаб чиқаришнинг техникавий ҳужжатларига ёки технологик жараёнига киритилган ўзгаришлар ҳақида сертификатлаштириш органини белгиланган тартибда хабардор этишлари;

илова қилинган техник ҳужжатда маҳсулот мувофиқ келиши лозим бўлган сертификатлаштириш тўғрисидаги маълумотларни ҳамда норматив ҳужжатларни кўрсатишлари ва бу маълумотлар истеъмолчи (харидор, буюртмачи) эътиборига етказилишини таъминлашлари шарт.

14-модда. Четдан олиб келинадиган ва четга олиб чиқиб кетиладиган маҳсулотларни мажбурий сертификатлаштириш

Мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотларни Ўзбекистон Республикасига етказиб бериш учун тузиладиган контрактлар (шартномалар) шартида маҳсулотларнинг белгиланган талабларга мувофиқлигини тасдиқловчи, «Ўздавстандарт» томонидан берилган ёки эътироф этилган мувофиқлик сертификатлари ва мувофиқлик белгилари бўлиши назарда тутилиши керак.

Миллий мувофиқлик сертификатлари ва мувофиқлик белгилари ёки бошқа давлатларнинг «Ўздавстандарт» томонидан эътироф этилган мувофиқлик сертификатлари ва мувофиқлик белгилари аризачи (маҳсулот етказиб берувчи) томонидан божхона назорати органларига юкка тааллуқли божхона декларацияси билан биргаликда тақдим этилади ва улар маҳсулотни республика ҳудудига олиб киришга руҳсатнома олиш учун зарур ҳужжатлар ҳисобланади.

Четдан олиб келинаётган маҳсулотнинг хавфсиз эканлигини тасдиқловчи ҳужжати бўлмаган тақдирда божхона назорати органлари бу хусусда «Ўздавстандарт»ни хабардор этадилар ҳамда маҳсулотни сертификатлаштиришдан ўтказиш ёки чет эл сертификатини эътироф этиш тўғрисидаги масала сертификатлаштириш миллий тизими қоидаларига мувофиқ ҳал этилгунга қадар бу маҳсулотни четдан олиб киришни тақиқлаб қўядилар.

Сертификатлаштирилиши шарт бўлган маҳсулотларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди.

15-модда. Мажбурий сертификатлаштириш ишларининг давлат томонидан молиявий таъминоти

Қуйидаги ишлар:

сертификатлаштиришни ривожлантиришнинг истиқболларини, уни ўтказиш қоидалари ва тавсияларини ишлаб чиқиш;

сертификатлаштириш соҳасида расмий ахборотлар билан таъминлаш;

халқаро (минтақавий) сертификатлаштириш ташкилотлари ишида қатнашиш ҳамда чет эл миллий сертификатлаштириш органлари билан биргаликда ишлар ўтказиш;

сертификатлаштириш юзасидан халқаро (минтақавий) қоидалар ва тавсиялар ишлаб чиқиш ҳамда уларни ишлаб чиқишда қатнашиш;

сертификатлаштириш юзасидан умумдавлат аҳамиятига молик илмий-тадқиқот ишлари ва бошқа ишлар олиб бориш;

сертификатлаштириш қоидаларига риоя этилиши устидан ҳамда сертификатланган маҳсулот устидан давлат текшируви ва назорати олиб бориш ишлари давлат томонидан молиявий таъминланади.

16-модда. Мажбурий сертификатлаштириш қоидаларига риоя этилишини давлат томонидан текшириш ва назорат қилиш

Тайёрловчиларнинг (тадбиркорларнинг, сотувчиларнинг, ижрочиларнинг), синов лабораторияларининг (марказларининг), сертификатлаштириш органларининг мажбурий сертификатлаштириш қоидаларига риоя этишлари устидан ҳамда сертификатланган маҳсулот устидан давлат текшируви ва назоратини «Ўздавстандарт»нинг давлат инспекторлари Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартибда ва шартларда амалга оширадилар.

17-модда. Ихтиёрий сертификатлаштириш

Ҳар қандай маҳсулот норматив ҳужжатларнинг талабларига мувофиқ эканлигини тасдиқлаш учун у юридик ва жисмоний шахснинг ташаббуси билан ихтиёрий сертификатлаштиришдан ўтказилиши мумкин.

18-модда. Ихтиёрий сертификатлаштиришни амалга оширувчи субъектлар

Ихтиёрий сертификатлаштиришни «Ўздавстандарт» белгилаб қўйган тартибда аккредитация қилинган юридик ва жисмоний шахслар амалга оширишга ҳақлидир.

19-модда. Ихтиёрий сертификатлаштириш тизимлари

Сертификатлаштириш қоидалари ва тартибини белгиловчи ихтиёрий сертификатлаштириш тизимларини аккредитация қилинган органлар «Ўздавстандарт» билан келишган ҳолда белгилайдилар.

IV боб. НИЗОЛАРНИ ҚАРАБ ЧИҚИШ, СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

20-модда. Мазкур Қонунни қўллаш билан боғлиқ низоларни қараб чиқиш

Мазкур Қонунни қўллаш билан боғлиқ низолар суд томонидан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартибда қараб чиқилади.

21-модда. Шикоятларни қараб чиқиш

Сертификатлаштириш натижаларидан норози бўлган тақдирда манфаатдор томон «Ўздавстандарт»нинг Шикоятларни қараб чиқиш кенгашига мурожаат этишга ҳақлидир.

Шикоятларни қараб чиқиш кенгаши тўғрисидаги низомни «Ўздавстандарт» ишлаб чиқади ва тасдиқлайди.

«Ўздавстандарт»нинг Шикоятларни қараб чиқиш кенгаши сертификатлаштириш органлари ва синов лабораторияларининг (марказларининг) қарорлари устидан берилган шикоят аризаларини қараб чиқади.

Шикоят аризалари икки ҳафта ичида қараб чиқилади.

«Ўздавстандарт»нинг, Шикоятларни қараб чиқиш кенгашининг қарорлари устидан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартибда Олий судга ёки Олий хўжалик судига шикоят қилиш мумкин.

22-модда. Сертификатлаштириш органларининг ва синов лабораторияларининг (марказларининг) жавобгарлиги

Сертификатлаштириш органи:

мувофиқлик сертификатини асоссиз ва қонунга хилоф тарзда берганлик учун;

аризачига нисбатан қонунга хилоф хатти-ҳаракатлар қилганлик учун;

аризачининг тижорат сири ҳисобланган маълумотларни ошкор этганлик учун жавобгар бўлади.

Аккредитация қилинган синов лабораторияси (маркази) сертификатлаштириш органига синовларнинг натижалари ҳақида нотўғри маълумот берганлик учун жавобгар бўлади.

Сертификатлаштириш органлари ва синов лабораториялари (марказлари) мазкур моддада айтиб ўтилган хатти-ҳаракатлар натижасида аризачига етказилган зарарнинг ўрнини қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тўла ҳажмда қоплашлари шарт.

23-модда. Тайёрловчиларнинг (тадбиркорларнинг) мажбурий сертификатлаштириш қоидаларини бузганлик учун жавобгарлиги

Тайёрловчилар (тадбиркорлар):

маҳсулотларни мувофиқлик сертификатисиз, шунингдек қонунга хилоф тарзда мувофиқлик белгиси тамғаси босилган маҳсулотни реализация қилганлик учун;

мувофиқлик сертификати бўлмаган маҳсулотларни тарғибот қилганлик учун;

«Ўздавстандарт»нинг ёки у ваколат берган органларнинг кўрсатмасига биноан реализация қилиш тўхтатиб ёки тақиқлаб қўйилган маҳсулотларни реализация қилганлик учун жавобгар бўладилар.

Мажбурий сертификатлаштириш қоидаларини бузганлик учун тайёрловчилар (тадбиркорлар) «Ўздавстандарт» ёки у ваколат берган сертификатлаштириш органларининг тақдимномаси асосида суднинг қарори билан давлат бюджети ҳисобига реализация қилинган маҳсулот қиймати миқдорида жарима тўлайдилар.

Тайёрловчилар (тадбиркорлар) истеъмолчи ёки буюртмачига етказилган зарарларнинг ўрнини қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тўла ҳажмда қоплашлари шарт.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 28 декабрь.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

«МАҲСУЛОТЛАР ВА ХИЗМАТЛАРНИ СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қарор қилади:

1. «Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1992 йил 14 январда қабул қилинган қарори билан тасдиқланган «Мулкчиликнинг барча шаклидаги корхоналар (ташкилотлар), шу жумладан чет эл корхоналари ва қўшма корхоналар фақат махсус рухсатнома (лицензия) асосидагина шуғулланишга ҳақли бўлган фаолият турларининг рўйхати» (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, 4-сон, 182-модда) қуйидаги мазмундаги хатбоши билан тўлдирилсин:

«Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш».

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси уч ойлик муддат ичида:

Ўзбекистон Республикасининг қонунларини «Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ ҳолга келтириш ҳақидаги таклифларини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашига тақдим этсин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорларини «Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқлаштирсин;

вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар ўзларининг ушбу Қонунга зид келувчи норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин;

мажбурий сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотлар рўйхатини ҳамда уларни Ўзбекистон Республикасидан четга олиб чиқиб кетиш тартибини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи

Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 28 декабрь.

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КООПЕРАЦИЯ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон Республикасининг 1991 йил 14 июнда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасида кооперация тўғрисида»ги Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1991 йил, № 8, 193-модда) қуйидаги ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

1. Қонуннинг номи қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Кооперация тўғрисида».

2. Муқаддиманинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Ушбу Қонун «Ўзбекистон Республикасидаги корхоналар тўғрисида»ги Қонун ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунлари билан бир қаторда кооперация фаолиятининг ўзига хос жиҳатларини белгилайди».

3. 1-моддада:

1-банд қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«1. Ўзбекистон Республикасида кооперация жисмоний ва юридик шахсларининг иқтисодий ҳамда ижтимоий фаолиятнинг турли соҳаларида умумий мақсадларга эришиш учун ташкилий жиҳатдан расмийлаштирилган, мулкнинг ширкат (жамоа) шаклига асосланган ихтиёрий бирлашмаларидан (кооперативларидан) иборатдир».

2-банднинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«2. Ўзбекистон Республикасида аҳолининг маҳсулотлар, ишлар ва хизматларга бўлган эҳтиёжларини қондириш учун, шунингдек фойда (даромад) олиш мақсадида тузиладиган матлубот, ишлаб чиқариш ва аралаш ишлаб чиқариш-матлубот кооперативлари амал қилади».

4. 2-модда қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Барча турдаги кооперативлар ва уларнинг хўжалик уюшмаларини тузишнинг, улар фаолиятининг, уларни қайта тузиш ва тугатишнинг умумий ҳуқуқий, иқтисодий ва ижтимоий асослари ушбу Қонун, «Ўзбекистон Республикасидаги корхоналар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни, Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатлари билан, Қорақалпоғистон Республикасида эса — Қорақалпоғистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади».

5. 3-моддада:

модданинг номи қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Кооператив — кооперациянинг бирламчи бўғини»;

1-банднинг биринчи қисми қуйидаги мазмундаги гап билан тўлдирилсин: «Ер ва бошқа табиий бойликлар кооперативларга фойдаланиш учун берилади».

2-банддан «принципи» ва «қатъий» деган сўзлар чиқариб ташлансин;

3-банднинг русча матни биринчи қисмидаги «законодательством» деган сўз «законодательными актами» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

3-банднинг иккинчи қисмидан «ССР Иттифоқининг», «Ўзбекистон Республикаси иштирок этаётган», «Иттифоқ бозорларида» деган сўзлар чиқариб ташлансин.

6. 4-моддада:

1 ва 2-бандлар қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«1. Кооперативнинг мустақил балансида ўз ифодасини топадиган асосий фондлар, оборот маблағлари, пай бадаллари, шунингдек бошқа бойликлар кооператив мулки ҳисобланади.

2. Кооперативнинг мол-мулки ўз аъзоларининг пул ва моддий бадаллари банкларнинг кредитлари. Ўзи ишлаб чиқарган маҳсулотлар, бу маҳсулотларни сотишдан кооператив уставида назарда тутилган ўзга хил фаолиятдан келган даромадлар ҳамда қонунларда ман этилмаган бошқа манбалар ҳисобига ҳосил бўлади. Кооперативнинг мол-мулкини шакллантиришда, мулк шаклидан қатъи назар, корхоналар (ташкилотлар), шунингдек мазкур кооперативга аъзо бўлмаган, аммо унда меҳнат шартномасига (контрактига), битимига мувофиқ ишлаётган жисмоний шахслар шартнома асосларида пул ва моддий бадаллар тўлаш йўли билан иштирок этишлари мумкин»;

3-банднинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Таркибига кооперативлар, турли мулк шаклидаги бошқа корхоналар ва ташкилотлар кирган хўжалик уюшмаларининг мол-мулки уларнинг ширкат (жамоа) мулкидир. Таркибига фақатгина кооперативлар кирган уюшмаларнинг (иттифоқларнинг) мол-мулки, башарти мазкур уюшмаларнинг (иттифоқларнинг) таъсис ҳужжатларида ёки Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида ўзга ҳол назарда тутилмаган бўлса, ана шу кооперативларга ширкат (жамоа) мулки ҳуқуқида қарашли бўлади».

7. 5-моддада:

1-банднинг иккинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Кооператив мустақил тарзда ҳам, мулкнинг ҳар қандай шаклига мансуб корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳузурида ҳам ташкил этилади ва фаолият кўрсатади»;

1-банднинг учинчи қисми «корхонанинг», «корхона» деган сўзлардан кейин тегишинча «муассасанинг», «муассаса» деган сўзлар билан тўлдирилсин;

2-банд:

биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«2. Кооперативнинг устави кооператив таъсис этишни истаган фуқароларнинг умумий йиғилишида ёки юридик шахслар мухтор вакилларининг йиғилишида қабул қилинади ва кооператив жойлашган ердаги ҳокимликда рўйхатга олинади»;

қуйидаги мазмундаги иккинчи қисм билан тўлдирилсин:

«Устави рўйхатга олинган ва давлат реестрига киритилган пайтдан эътиборан кооператив ташкил топган деб ҳисобланади»;

иккинчи қисми тегишинча учинчи қисми деб ҳисоблансин;

модда қуйидаги мазмундаги 3-банд билан тўлдирилсин:

«3. Сохта кооператив аниқланган тақдирда қайтарилмаган ссудалар ва кредитлар унинг аъзоларидан амалдаги қонун ҳужжатларининг нормаларига мувофиқ ундириб олинади».

8. 6-моддада:

1-банднинг биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

(Давоми 3-бетда).

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

«Ўзбекистон Республикасида кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида

(Давоми. Боши 2-бетда).

«1. 16 ёшга тўлган, кооперативнинг мақсад ва вазифаларини амалга оширишда иштирок этиш истагини билдирган ва бунга қодир бўлган ҳар бир жисмоний шахс, башарти Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ўзга ҳол назарда тутилмаган бўлса, кооператив аъзоси бўлиши мумкин»;

2-банднинг биринчи қисмида «Ишлаб чиқариш кооперативининг» деган сўзлар «Кооперативнинг» деган сўз билан алмаштирилсин;

2-банднинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Қонун ҳужжатларига мувофиқ ёки суднинг ҳал қилув қарорига кўра муайян фаолият билан шуғулланиши ёҳуд муайян лавозимни эгаллаши ман этилган шахсларнинг кооперативга аъзо бўлиши ёки меҳнат шартномаси (контракти) асосида унда ишлашга жалб этилиши мумкин эмас».

3-банддаги «кооператив идоралари» деган сўзлар «кооператив бошқарув идоралари» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

9. 7-моддада:

1-банднинг тўртинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«пай бадалининг бутун суммасини қайтариб олган ҳолда, шунингдек ўз меҳнат ва мулкий ҳиссасига мутаносиб равишда кооператив фойдасидан (даромадидан) улуш олган ҳолда кооперативдан ихтиёрий тарзда чиқиш»;

3-банд қуйидаги таҳрирда баён қилинсин:

«3. Кооператив аъзолари кооператив уставида ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўладилар ҳамда уларнинг зиммасига масъулиятлар ҳам юклатилади».

10. 8-моддада:

1-банд қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«1. Ишлаб чиқариш кооперативларининг ва аралаш шаклдаги кооперативларнинг аъзолари тугатилган кооперативнинг қарзлари юзасидан кооперативнинг мол-мулки билан жавобгар бўладилар, бу мол-мулк етмай қолган тақдирда қарз суммаси суд томонидан кооператив ҳар бир аъзосининг йиллик даромади суммасига мутаносиб равишда тақсимланади»;

4-банддаги «Ўзбекистон Республикаси қонунларини» деган сўзлар «Кооперация тўғрисидаги қонун ҳужжатларини» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

11. 9-моддада:

1-банднинг учинчи қисми «шартномаси» деган сўздан кейин «(контракти)» деган сўз билан тўлдирилсин;

2-банднинг учинчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Кооператив раисини, кооператив бошқарувини ва тафтиш комиссиясини (тафтишчисини) сайлайди (ёллайди) ва озод этади, уларнинг фаолиятларига доир ҳисоботларини эшитади»;

3-банд қуйидаги мазмундаги қисм билан тўлдирилсин:

«Кооператив аъзоларининг умумий йиғилиши кооперативнинг (бошқарувнинг) молия-хўжалик фаолиятини текшириш учун белгиланган тартибда аудиторни ёки аудиторлик ташкилотини жалб этишга ҳақлидир».

12. 10-моддада:

1-банд қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«1. Кооперативни тугатиш ёки қайтадан ташкил этиш (қўшиб юбориш, бирлаштириш, бўлиш, ажратиш, ўзгартириш) кооператив мол-мулки эгасининг ёки у ваколат берган органнинг, кооператив қайси корхона, муассаса, ташкилот (хўжалик уюшмаси) ҳузурида ташкил этилган бўлса, шу корхона, муассаса, ташкилот (хўжалик уюшмаси)нинг қарорига ёки суднинг ҳал қилув қарорига мувофиқ амалга оширилади»;

2-банд учинчи қисмидан кейин қуйидаги мазмундаги тўртинчи ва бешинчи қисм билан тўлдирилсин:

«кооператив ўз уставини ва амалдаги қонун ҳужжатларининг нормаларини бузса;

кооперативнинг тузилган муддати тугаса»;

2-банднинг тўртинчи қисми тегишинча олтинчи қисми деб ҳисоблансин;

3-банд қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«3. Кооператив давлатнинг рўйхатга олиш реестридан чиқарилган пайтдан эътиборан (ушбу кооперативга хизмат кўрсатаётган банкнинг ёзма маълумоти мавжуд бўлган тақдирда) қайта ташкил этилган ёки тугатилган деб ҳисобланади»;

модда қуйидаги мазмундаги 4-банд билан тўлдирилсин:

«4. Кооператив тугатилаётганда кооператив жисмоний шахснинг соғлиғига ёки ҳаётига етказган зарар учун жавобгар эканлиги муносабати билан бу кооперативдан ундирилиши лозим бўлган тўловларга аванс берилади»;

4-банд тегишинча 5-банд деб ҳисоблансин;

5-банднинг биринчи қисмида «Кооператив тугатилган тақдирда қарз берувчилар» деган сўзлар «Ишлаб чиқариш кооперативи тугатилгани тақдирда қарз берувчилар деган сўзлар билан алмаштирилсин;

5-банднинг иккинчи қисми қуйидаги мазмундаги гап билан тўлдирилсин: «Иш ҳақи тўлаш, банклар ва бошқа қарз берувчилар олдидаги мажбуриятларни бажариш юзасидан ҳисоб-китоб қилиб бўлинганидан кейин уларнинг қолган мол-мулки мазкур матлубот жамиятини ўз таркибига олган кооператив иттифоқига (уюшмасига) берилади».

13. 11-модда 1-бандининг иккинчи қисмидаги «фуқаролардан» деган сўз «жисмоний шахслардан» деган сўзлар билан алмаштирилсин.

14. 12-моддада:

4-банддаги «фуқаролар» деган сўз «жисмоний шахслар» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

модда қуйидаги мазмундаги 6 ва 7-бандлар билан тўлдирилсин;

«6. Матлубот кооперативларининг товарларни тоғлик жойлар, олис ерлар ва уларга тенглаштирилган жойларга етказиб бериш билан боғлиқ қўшимча сарф-ҳаражатларини қоплаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгилаб қўйилади.

7. Ўзбекистон Республикаси матлубот кооперацияси Халқаро кооператив альянсида ва бошқа халқаро ташкилотларда қатнашиши мумкин».

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 28 декабрь.

• Қардошлик ришталари

Мустаҳкам пойдевор қурилди

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲРИ ЖАНУБИЙ ҚОЗОҒИСТОН ВИЛОЯТИ БИЛАН ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА ШАРТНОМА ТУЗИШДИ.

ИККИ жумҳурият ўртасида ягона иқтисодий кенглик ташкил этиш тўғрисида шартнома тузилганлиги Ўзбекистон ва Қозоғистонда мамнуният билан кутиб олинди. Шу йўл билан ўзаро фойдали интеграция, капитал, маҳсулот, ишчи кучларининг эркин ҳаракат қилиши учун кенг имкониятлар очилади. Бундан буён қўшнилар ўртасидаги божхона тўсиқлари олиб ташланади, келишилган кредит-ҳисоб-китоб, бюджет, солиқ, нарх-наво ва валюта сиёсати таъминланади. Буларнинг ҳаммаси эмин-эркин савдо-сотиқ қилиш, қўшма корхоналар очиш, маҳсулотларни айирбошлаш имконини беради.

Ўтган ҳафтада икки жумҳурият ўртасидаги алоқани мустаҳкамлаш йўлида яна бир муҳим қадам қўйилди: Тошкент вилояти ва Тошкент шаҳри раҳбарлари Жанубий Қозоғистон вилояти билан ижтимоий-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида битим туздилар. Ҳужжатда ҳамма нарса аниқ, ҳар томонлама пишиқ ўйланган, минтақаларнинг имкониятлари ва манфаатлари ҳисобга олинган.

Қозоғистонлик меҳмонларни пойтахт вилояти раҳбарлари қизғин кутиб олдилар. Тошкент вилояти ҳокими М. Икромов уларни муборакбод қилар экан, бундай деди:

— Президентлар Ислом Каримов билан Нурсултон Назарбоев ягона иқтисодий кенглик тўғрисида шартнома имзолаб, сиёсий донолик кўрсатдилар. У тили ва анъаналари бир бўлган икки халқнинг орзу-умидларини акс эттиради.

Жанубий Қозоғистон вилояти раҳбари З. Турисбеков жавоб сўзида қуйидагиларни таъкидлади:

— Президентларимиз имзолаган шартнома аниқ ва ҳаётий ҳужжатдир. Биз бугун бу ерга битимни амалий ишларга айлантириш, ҳеч кечиктирмай, ўзаро фойдали алоқаларга киришиш имкониятларини топиш учун келдик. Бизда ғалла, гўшт-сут маҳсулотлари, прокат, сизларда эса биз учун зарур бўлган электр кабели, халқ истеъмол моллари, электроника бор.

Жанубий Қозоғистон вилояти шаҳар ва туманлари маъмуриятлари бошлиқлари ва ишбилармонлари йирик саноат корхоналари, қўшма корхоналар, фермер хўжаликлари ишини ўз кўзлари билан кўриш, маҳсулотлари билан танишиш имкониятига эга бўлдилар. Ким Пен Хва номидаги халқ ширкатининг ютуқлари уларда катта қизиқиш уйғотди.

Меҳмонлар Чирчиқ трансформатор заводи, Ўзбекистон қийин эрийдиган ва иссиққа чидамли металлар комбинати чиқараётган маҳсулотлар турлари билан, айниқса, қизиқдилар.

Қозоғистондан келган меҳмонлар Тошкент вилояти иқтисодиёти билан танишиш давомида ўзаро фойдали айирбошлаш хусусида таклифлар айтдилар. Маҳсулот, хом ашё ва техника етказиб бериш масалалари шу ернинг ўзида ҳал этиб борилди. Маълум бўлишича, саноат корхоналарининг кўпгина муаммоларини кечиктирмай ҳал этиш мумкин экан. Зеро, тўловлар вақтида ўтмаётгани сабабли ишлаб чиқаришларнинг қандай қийинчиликларга дуч келаётгани ҳаммага маълум. Энди бундай масалалар икки жумҳуриятнинг ўзаро муносабатлари жараёнида зудлик билан ҳал этиб борилади.

Казгурт тумани маъмурияти бошлиғи Галим Жумжаев ўз таассуротлари билан ўртоқлашди:

— Паркент туманига қилинган сафар шахсан мен учун фойдали бўлди. Туман ҳокими Эркин Рўзиматов хўжаликлар, кичик корхоналар, завод ва фабрикалар меҳнаткашларининг ютуқлари билан таништирди. Қарангки, бизда муштараклик кўп экан, ҳамкорлик қилишимиз учун ҳамма асослар бор. Бизнинг туманимиз асосан чорвадор ҳисобланади, гўшт-сут маҳсулотлари, ем-хашак, жун етиштирамиз. Паркентликларнинг эса катта майдонларда токзорлари, вино, шарбат ҳамда мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариладиган қувватли заводлари бор экан.

Паркент тумани ҳокими Эркин Рўзиматов ўз фикрини шундай баён этди:

— Бизга айнан шундай учрашувлар зарур эди. Президентларимиз Ислом Каримов ва Нурсултон Назарбоевнинг доно саъй-ҳаракатлари шарофати билан халқларимиз учун зарур бўлган иқтисодий алоқалар ўрнатиш, дўстлигимизни мустаҳкамлаш имкониятлари яратилди. Ҳамкасбим Галим Жумжаев билан ҳамкорликнинг аниқ йўлларини белгилаб олдик.

Рустам Акбаров ҳоким бўлган Тошкент тумани Қозоғистоннинг қўшни минтақалари билан алоқалар боғлашда бош воситачи вазифасини ўтаб келган ва ўтамоқда. Сўнгги учрашувлар ҳам шу туманда бўлди. Халқларнинг тарихий яқинлиги шарофати билан бу учрашувлар сермаҳсул бўлди. Тошкент ва Сариёғоч туманлари энг мураккаб даврларда ҳам алоқаларни узмаганлар, мавоза усулидаги айирбошлашни давом эттирганлар, маданий тадбирларни биргаликда ўтказганлар.

Тошкент вилояти, Тошкент шаҳри ва Жанубий Қозоғистон вилояти раҳбарлари учрашувларига якун ясаб шуни айтиш мумкинки, ҳар томонлама алоқалар учун мустаҳкам пойдевор қўйилди. Бусиз ривожланган давлат барпо этиб, иқтисодиётни кўтариб бўлмайди. Ҳозирданоқ яққол кўринмоқдаки, икки жумҳурият ўртасидаги шартнома ишлай бошлади: савдо-сотиқ жонланди, ўзаро маҳсулот етказиб бериш кўпайди. Оддий кишиларда дўстлик алоқаларининг икки халқ яқинлашувига, қийинчиликларни биргалашиб енгишга ёрдам беришига ишонч ҳосил бўлди. Бу ишонч асослидир.

А. ХАТАМОВ,
«Халқ сўзи», «Народное слово» мухбири.

• Иқтисодиёт чорраҳаларида

«Ўзбекнефтгаз» миллий корпорациясининг «Ўзнефтқайтаишлаш» давлат ишлаб чиқариш бирлашмаси мустақил Ўзбекистоннинг йирик саноат корхоналаридан ҳисобланади. Унинг бош тармоғи Фарғона нефтни қайта ишлаш заводидир.

ИНДУСТРИЯМИЗНИНГ ҚОН ТОМИРИ

...Ушбу корхона қурилиши билан боғлиқ лойиҳа-қидирув ишлари 1948—1950 йиллардан бошланган бўлса, бунёдкорлик ишларига 1951 йилнинг ёзидан киришилди. Уни Красноводскдаги 8-трестнинг 2—3-қурилиш бошқармалари, таъмирлаш юмушларини эса «Нефтзаводмонтаж» трестининг 2-монтаж бошқармаси олиб борди.

1958 йилнинг 26 июнида ЭЛОУ қурилмаси ишга туширилди. Орадан кўп вақт ўтмай, сентябрь ойида заводдан тузсизлантирилган нефть қуйилган цистерналарнинг биринчи эшелони Хитойга жўнатилди. 1959 йилнинг 27 январидан бошлаб эса АВТ-1 қурилмасидан юзлаб тонна бензин, дизель ёнилғиси ва мазут ишлаб чиқарила бошланди...

Ана шу воқеага бугун 35 йил тўлди. Ўтган йиллар мобайнида халқ хўжалиги топшириқларини омилкорлик билан бажаришга қодир ўзбек нефтни қайта ишловчилар жамоаси вужудга келди. Ишлаб чиқариш қуввати, ишчи кучи, нефть маҳсулотлари тури бир неча бараварга кўпайди, кадрлар билан мустаҳкамланди.

Амалга оширилган тадбирлар беҳуда кетмади. 1993 йилда режага қўшимча 112141 тонна бензин, 90497 тонна дизель ёнилғиси ишлаб чиқарилди.

Жамоамиз 1994 йилни ҳам ижодий изланишлар, яхши умидлар билан бошлади, дейишга тўлиқ далиллар бор. Буни эришилган натижалардан ҳам яққол кўриш мумкин. 1992 йилда нефть маҳсулотлари тури 45 тани ташкил этган бўлса, 1993 йилда бу кўрсаткич 51 тага етказилди.

Маълумки, кичик авиация учун бензин республикамизга четдан келтирилар эди. Республика ҳукуматининг топшириғига биноан қисқа вақт — 30 кун ичида завод мутахассислари шу танқис бензинни тайёрлаш технологиясини ишлаб чиқишди. Бугунги кунда Ўзбекистоннинг Б-92 ёнилғисига бўлган эҳтиёжи тўла қондирилди. Айни кунларда «Жигули» автомашинасининг мотор мойи, «Нигрол» трансмиссион мойи, И-40А индустриал мойи, нефть церезини, пропан-эритгич, хорижий автобуслар, мотор мойи намуналарини ишлаб чиқариш йўлга қўйилади. Янги маҳсулотларни ўзлаштиришнинг иқтисодий нафи қарийб 1 миллиард сўмни ташкил этмоқда.

Иқтисодий кўрсаткичлар ўсиши ҳам сезиларли даражада. Масалан, 1993 йил якунига кўра, 1992 йилга нисбатан товар маҳсулот ишлаб чиқариш 108,8, меҳнат унумдорлиги 103,6, халқ истеъмоли моллари 117,7, пуллик хизмат кўрсатиш 118,5, бензин 109,1, дизель ёнилғиси 112,5 фоизни ташкил этди. Фойда олиш бўйича режанинг 106,3 фоизга бажарилиши корхона молиявий ҳолатини барқарорлаштирди.

1994 йилда республикамизнинг нефть маҳсулотларига бўлган талабини фақат бизнинг корхонамиз таъминлайди. Чунки бу йил хом ашё таъминотининг анча камайиши кутилмоқда.

Ўз-ўзидан равшанки, бундан буён нефть маҳсулотларини сақлаш ва улардан тежаб-тергаб фойдаланиш қатъий ҳисоб-китобда бўлади. Аввал бирлашманинг ўзи ҳам тўппадан-тўғри шартнома бўйича маҳсулот сотган бўлса, эндиликда бу иш билан фақат тегишли юқори ташкилотлар шуғулланади.

Маълумки, нефть маҳсулотларидан фойдаланишни қатъий тартибга солиш давлат аҳамиятига молик ишдир. Шундай экан, бу соҳада сансалорлик, хўжасизлик кўринишлари билан келишиб бўлмайди. Афсуски, бу ўринда бир қатор муаммоларга дуч келинмоқда.

Ишлаб чиқариш дастурини узлуксиз бажаришда, ашёлар, моддалар, реагнетлар таъминотида қийинчилик сезилмоқда. Бунинг асосий сабаби Ҳамдўстлик давлатларига (хусусан Россияга) ўз вақтида маблағларни ўтказмаслик, лицензияларни расмийлаштириш тизимининг мураккаблашиб кетганлигидир. Ўйлаймизки, Президентимиз И. А. Каримовнинг куни кеча иқтисодиётни соғломлаштириш тўғрисида қабул қилган Фармони ишимизда ижобий бурилишлар ясашга хизмат қилади.

Муаммоларнинг яна бири темир йўл цистерналари билан боғлиқ. Темирйўлчилар нефтни қайта ишловчиларга маҳсулот учун яроқсиз цистерналарни беришаяпти. Яқинда бу хўжасизлик ҳолати Фарғона вилояти ҳокимиятида атрофлича муҳокама қилинди. Оқибатда йўл қўйилган камчиликлар учун мазкур соҳа мутасаддиларидан бир гуруҳи тегишлича жазо олди.

Қўлга киртилаётган муваффақиятларда бозор муносабатларининг талабларидан келиб чиқиб, меҳнаткашларнинг ижтимоий муҳофазасига алоҳида эътибор бераётганимиз ҳам муҳим омил бўляпти, деб ўйлайман. Ўтган йилда қарийб 350 оила янги уйлар калитини олди. Якка тартибда уй қуриш ва уй-рўзғор жиҳозларини яхшилаб олиш учун ишчи-хизматчиларга 18 миллион сўм имтиёзли қарз берилди. Завод меҳнаткашларининг фарзандлари ардоқда. Чунки уларга 6 та болалар боғчаси хизмат қилмоқда. Дам олиш ёки даволаниш учун катта маблағ сарфлаб узоқ ўлкаларга боришга ҳам ҳожат қолмади. Санаторий-профилакторий, тиббиёт бўлинмаси, дам олиш уйларида саломатликларини тиклаб олишлари мумкин.

Республикамиз ҳукумати томонидан ишлаб чиқилган нефть ва газ саноатини 2000 йилгача ривожлантириш дастури изчил амалга оширилмоқда. Шунга биноан, Фарғона ва Олтиариқ заводларини таъмирлаш мўлжалланган. Бухоро вилоятида янги нефтни қайта ишлаш заводи қурилиши бошлаб юборилди. Бирлашмада эса Мингбулоқ нефтини қайта ишлаш учун иккита янги қурилма барпо этилади.

Юбилей арафасида яна бир янги қурилма — йилига 500 минг тонна газ конденсати ишлаб чиқариш қувватига эга комплексни ишга тушириш тадбирлари қуриляпти. Бундай техникавий-ташкилий чораларнинг бариси мустақил Ўзбекистон иқтисодининг мустақиллигини таъминлаш, саноатнинг қон томири бўлган нефть маҳсулотларига бўлган талабни имкони борича қондириш, янги маҳсулотлар ишлаб чиқаришга қаратилмоқда.

Шамсиддин САЙДАҲМЕДОВ,
Фарғонадаги «Ўзнефтқайтаишлаш» бирлашмасининг бош директори, вилоят кенгашининг депутати.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ: ИНТЕГРАЦИЯ — ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

ЎЗБЕКИСТОН Президенти И. Каримов бошлиқ ўзбек делегациясининг яқинда Бишкекка қилган сафари сермаҳсул ва амалий бўлди. Марказий Осиё давлатлари ўртасидаги иқтисодий интеграцияни чуқурлаштиришга қаратилган бир қатор муҳим ҳужжатлар имзоланди.

— Интеграция шартномани имзолаган давлатлар иқтисодий тараққиётининг гаровидир, — дейди ўзбек делегацияси таркибида қатнашган Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг раиси Ф. МУЛЛАЖОНОВ. У билан шу мавзуда суҳбатлашдик.

— Марказий Осиё минтақаси давлатлари ҳозирги иқтисодий мураккаб даврда бирлик ва дўстликни идрок этишнинг янги поғонасига кўтарилаётган кўринадилар. Бу қувонарли, албатта. Марказий Осиёнинг учта йирик давлати бўлмиш Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон нуқтаи назаридан ягона иқтисодий кенглик қандай тасаввур этилмоқда?

— Ягона иқтисодий кенгликни барпо этиш тўғрисидаги шартнома унинг иштирокчилари бўлган давлатлар ҳудудида товарлар, хизматлар, капитал ва ишчи кучларининг эркин ҳаракат қилишини назарда тутади, улар ўртасида келишилган кредит-ҳисоб-китоб, бюджет, солиқ, нарх-наво, божхона ва валюта сиёсатини таъминлайди.

Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий куч-ғайратларни бирлаштириш тўғрисидаги янги қарор шу давлатлар фуқароларининг ўз чегараларидан ўтиш чоғида улар юкларини божхона томонидан обдон текширилишини, шунингдек, божхона божини бекор қилишни ва солиқ, йиғим ва бошқа чеклашларни аста-секин камайтиришни назарда тутади. Тилга олинган мамлакатларнинг марказий (миллий) банклари ўзаро тўловларни жўнлаштириш мақсадида ўз мамлакатлари пойтахтларида клиринг палаталарини ва бошқа шаҳарларда филиалларини, шунингдек, валюта алмаштириш пунктларини очадилар.

— Бишкекда бошқа бир қатор муҳим ҳужжатлардан ташқари Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Марказий банки билан Қирғизистон Республикаси ҳукумати ва Миллий банки ўртасида 1994 йилда ҳисоб-китобларни ташкиллаштириш тўғрисидаги битим ҳам имзоланди. Давлатлар ўртасида бартараф этиш бирмунча оғир кечадиган тўсиқлар пайдо бўлган бир шароитда, бу вазифани мураккаблаштиради, шундай эмасми?

— Бирлашиш ғояси анчадан бери мавжуд бўлиб, яқиндаги ягона иқтисодий ҳудудни вужудга келтириш тўғрисидаги Шартноманинг Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги иқтисодий иттифоқини тузиш тўғрисидаги Шартномага мос тушиши тасодифий эмас. У иқтисодий интеграциянинг янгича даражасини ўзида мужассамлаштиради. Икки давлат режаларини амалга ошириш тамойиллари эса анча жўн: битим имзоланган пайтдан бошлаб ҳар икки томон бир-бирида янги корреспондентлик ҳисобларини очади. Чет эл валютасида банк операцияларини ўтказишга лицензия олган ёки Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ва Қирғизистон Республикаси Миллий банкининг махсус рухсатномасига эга бўлган ваколатли тижорат банклари шу ҳисоблар бўйича банк операцияларини ўтказадилар. Ўзаро ҳисоб-китоблар чоғида улар ўз валюталари курсининг ўзгарганлиги ҳақида бир-бирларини хабардор қилиб турадилар.

1994 йилги савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги ҳукуматлараро битим бўйича ҳисоб-китоблар клиринг асосида амалга оширилади.

Шу йилнинг биринчи февралигача тўловларни ваколатли банклар орқали ўтказишнинг келишилган тамойиллари ишлаб чиқилади.

— Ўтган учрашув чоғида жумҳуриятлар ўртасидаги маданият, соғлиқни сақлаш, фан, таълим, сайёҳлик ва спорт бўйича ҳамкорлик чуқурлаштирилганини ҳисобга оладиган бўлсак, икки қардош мамлакат халқларининг тарихий дўстлиги ва ҳамжиҳатлигини ривожлантириш ва чуқурлаштириш уфқлари ойдинлашади.

— Ўлими олдидан ўғилларини йиғиб, супургини синдиришни буюрган чол ҳақидаги эртак-масални эслайсизми? Навқирон йигитлар супургининг айрим чўпларини бир ҳаракат билан синдириб ташладилар-у, аммо ҳарчанд чиранмасинлар, яхлит супургини синдира олмайдилар. Бу масалда чуқур маъно яширинган: биз бирга эканмиз, демак кучлимиз. Ўзга давлатлар билан тинчликка, ҳамжиҳатликка ва яхши қўшниларча ҳамкорликка астойдил интилаётган Президентимиз бу ҳақиқатни теран тушунади. Марказий Осиёнинг уч йирик жумҳурияти — Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон ўртасидаги иқтисодий интеграциянинг чуқурлашуви бунга ёрқин мисолдир.

В. РУДАКОВА.

САЙЁРАМИЗ САДОСИ

ЖИДДИЙ ХАВФ

ДЕҲЛИ. Ҳиндистонда чиқадиган «Индиан экспресс» газетасининг хабар беришича, сув ва ҳавонинг ниҳоятда ифлосланиб кетгани мамлакат аҳолиси ҳамда меҳмонларига катта хавф туғдирмоқда. Мутахассисларнинг хулосаларига қараганда, ҳаво ва сувнинг ифлосланишига сўнгги йигирма йил давомида транспорт воситаларининг 10 баробар, саноат корхоналарининг икки баробар кўпайгани ва Жамна дарёсига ҳар йили 20 минг тонна тозаланмаган саноат чиқиндилари оқизилиши сабаб бўлмоқда.

ПАРВОЗ ЧОҒИДА ПОРТЛАБ КЕТГАН

БУЭНОС-АЙРЕС. Перунинг Куско шаҳри яқинида рўй берган вертолёт ҳалокати натижасида 14 нафар ҳарбий хизматчи ҳалок бўлди. Улар орасида собиқ олий ҳарбий трибунал аъзоси генерал Хосе Пикон ҳам бор. Дастлабки маълумотларга кўра, вертолёт парвоз чоғида портлаб кетган. Ҳалокат натижалари махсус комиссия томонидан текширилмоқда.

ИТАЛИЯ АСКАРЛАРИ СОМАЛИДАН ЧИҚИБ КЕТМОҚДА

РИМ. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тинчлик ўрнатувчи кучлари таркибида Сомалидаги тадбирларда иштирок этаётган 600 нафар италиялик ҳарбий хизматчи январь ойининг охиридан бошлаб босқичма-босқич ватанига қайтади. Бу ҳақда Италия ҳарбий раҳбарияти вакили Фабио Фаббри сенат комиссияси кенгашида маълумот берди. Ҳарбий аскарлар Сомали ҳудудидан шу йилнинг 31 мартигача тўлиқ олиб чиқиб кетилади.

САУДИЯЛИК ҲАРБИЙ ҚУВАЙТ ПОЛИЦИЯСИДА

АЛ-ҚУВАЙТ. Қувайт полицияси Саудия Арабистонининг ҳарбий хизматчисини мамлакат ҳудудидан 36 қути ўқ-дори олиб чиқиб кетаётган вақтида қўлга олди. Унинг автомобили текширилганда ҳар бир қутида мингтадан жанговар ўқ бўлган.

ҚИРҒОҚҚА ЯҚИНЛАШИШ УЧУН РУХСАТ КЕРАК

АНҚАРА. Туркия ҳукумати Босфор ва Дарданелл бўғозларини ифлосланишдан сақлаш мақсадида янги қарор чиқарди. Бундан буён радиоактив моддалар, нефть маҳсулотлари ва юк ташувчи танкерлар, ядровий энергия қурилмаси билан ишлайдиган кемалар мамлакат атроф-муҳит муҳофазаси вазирлигидан рухсатнома олиши керак. Янги қарор шу йилнинг июль ойидан кучга киради, деб хабар беради Туркия ахборот маҳкамаси.

ҲУКУМАТГА ҲАМ, АҲОЛИГА ҲАМ МАЪҚУЛМАС

МЕХИКО. Мексика ҳукуматининг кескин қаршилигига қарамасдан Америка Қўшма Штатлари икки давлат чегараси ҳудудида радиоактив моддалар чиқиндиси сақланадиган омборхона қурмоқчи. Мексика атроф-муҳитни муҳофаза қилиш вазирлиги мутахассисларининг фикрича, заҳарли моддалар «қабристони» ҳар икки мамлакатнинг чегара қисмида истиқомат қиладиган аҳолига жиддий зарар етказади. Тери касалликлари, туғма ногиронларнинг кўпайишига олиб келади. АҚШнинг энергетика вазирлиги эса қурилажак омборхона замонавий ҳавфсизлик техникаси билан жиҳозланишини айтиб, аҳолини тинчлантиришга уринмоқда.

БОШ ВАЗИР ҚУВВАТЛАДИ

ИСЛОМОБОД. Покистон Бош вазири Беназир Бхутто қашмирликларнинг «ўз ҳақ-ҳуқуқлари учун кураши»га бағишлаб 5 февраль куни ўтказиладиган иш ташлашни қўллаб-қувватлади. У парламент қўмитаси йиғилишида Кашмир масаласи бўйича сўзлаб, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти жаҳон ҳамжамияти эътиборини Ироқ ва Сомалига қандай қаратган бўлса, Кашмирга нисбатан ҳам худди шундай йўл тутиши зарур, деди.

Бош вазирнинг мухолифи Навоз Шариф ҳам бу тадбирларни қўллаб-қувватлади, деб хабар беради Покистон ахборот маҳкамаси.

СЎНГГИ ҲИСОБ-КИТОБЛАРГА ҚАРАГАНДА

НЬЮ-ЙОРК. Америка Қўшма Штатларининг шимоли шарқ қисмида жойлашган бир қанча штатларда кучли совуқ сақланиб турибди. Сўнгги ҳисоб-китобларга қараганда, ўлганлар сони 142 кишидан ошиб кетган. «Нью-Йорк таймс» газетасининг хабарига кўра, йўл ҳалокатларининг кўпайгани, бошпанасиз одамларнинг кечаси 30—40 даража совуқда кўчада қолиб кетиши натижасида ҳар куни ўнлаб одам ҳалок бўлмоқда.

ҚАМОҚХОНАЛАРДАГИ АҲВОЛ

ПЕКИН. РАТА—ТАСС мухбирининг хабарига қараганда, Қизил хоч халқаро қўмитаси вакиллари Хитой қамоқхоналарида назорат-текширув ишларини ўтказиш юзасидан музокаралар олиб бормоқда.

Америка Қўшма Штатлари Хитойда сиёсий маҳбуслар қониқарсиз шароитда сақланаётгани учун мамлакат ҳукуматини айблаб, текширув ўтказишни кўпдан буён талаб қилар эди. Бу ерга Қизил хоч халқаро қўмитаси делегациясининг ташрифи ҳам АҚШнинг инсон ҳуқуқлари муаммоси бўйича Хитой Халқ Республикасига тазйиқи кучайган бир вақтга тўғри келди.

ПОРАХЎРНИНГ ФОЖИАСИ

Хитойдаги Сичуан вилояти Лучжоу шаҳри суди 59 яшар порахўр Ши Жэньфуни ўлим жазосига ҳукм қилди. Бу амалдор маҳаллий институтларнинг қабул комиссиялари ишига раҳбарлик қилар ва маълум маблағ ҳисобига ўз билимига ишонмаган ёшларни имтиҳондан ўтказиб қўяр экан. Шу йўл билан жами 90 минг долларга яқин маблағ тўплаган.

«Хитой маорифи янгиликлари» газетаси бу воқеани мамлакат олий таълими тарихидаги энг шармандали ҳодиса, деб атади.

ТАНКЕРНИ ОЛИШДАН БОШ ТОРТДИ

ТОКИО. Россия радиоактив чиқиндиларни сақлаш учун Япония ҳукумати томонидан берилаётган махсус танкерни олишдан бош тортди.

Маълумки, ўтган йил охирида Россия япон денгизига зарарли моддалар ташланишининг олдини олиш учун Япония ҳукуматидан флотга радиактивлиги паст чиқиндилар сақланадиган танкер топиб беришини сўраган эди. Россиялик мутахассисларнинг хулосасига қараганда, Токио таклиф қилаётган танкер зарурий хавфсизлик қоидаларига жавоб бермайди. Шу сабабли у заҳарли моддаларни сақлаш учун яроқсиз, деб топилди.

ЮРАК ДАРДИДАН ҚУТИЛИШ ЙЎЛИ

Бразилия пойтахти кўчаларида тонг маҳали югуриб юрган ўрта ва кекса ёшли кўплаб кишиларни учратиш мумкин. Кейинги пайтда бу ерда спортча юриш ва югуриш билан шуғулланиш ишқибозлари тобора кўпаймоқда. Албатта бу бежиз эмас. Чунки юрак-томир хасталиклари бўйича Бразилия жаҳонда Ҳиндистондан кейин иккинчи ўринда турар экан. Қон босими касаллиги ҳам бу ерда кенг тарқалган. Статистика маълумотларига қараганда, мамлакатдаги ўлим ҳолатларининг 48 фоизи юрак хасталиклари оқибатида рўй берар экан. Врачларнинг айтишича, бразилияликлар қовурилган гўштни кўп ейишар, ичимликларни ҳаддан ортиқ истеъмол қилишар экан. Чекиш, кам ҳаракат қилиш ҳам бундай касалликларга сабаб бўлиши азалдан маълум.

Хуллас, бразилияликлар юрак-томир хасталикларидан югуриш билан қутулишмоқчи.

(ЎзА)

Ойбек РАҲИМ.

Ойнинг изларини ўпгин сен эркам

«ДИЛ ДОСТОНИ» ТУРКУМИДАН

Ой — умиднинг сўнмаган кўзи,
Киприклари оғир гуноҳга инъом
Ой — ишқдан оқарган қорачиқ,
Ярми армондир, ярми имон!

У ерда кезиб, ёрин тополмай,
Ҳақ излаб фалакка кетган.
Ошиқлар поласига жон истаб,
Малҳам излаб, юракка кетган.

Юрагинг унинг манзили бўлсин,
Ойнинг изларини ўпгин сен эркам.
Ғам қасрини бузар ойнинг ёғдуси,
Кўнглинг ичра ой тўлсин эркам.

* * *

Тун — бебахт, бечора вужуд,
Сувсиз ерда турган хаёл кемаси,
Умид шамолини кутар елканлар,
Мўътадил ранг унинг шеваси.

Пайпаслаб кўрасан кўксини,
Нур силқийди сонсиз яраларидан.
Осилиб тушади қора бир дийдор,
Қора ипларининг сараларидан.

Тун — тирналган вужуд,

Саросар кезасан, силкинмайди ер.

Юрагингга қадалар оғриқ — ханжар

Суғуриб оласан, бу — ёзилмаган шеър.

Тун — бешафқат вужуд,

Бағрига қоқиниб сингиб кетасан...

* * *

Кўнгил саҳросида жизғанак сатр,
Фалакда умидсиз жавдирар кўзим.
Забонсиз яшадим, кулдим забонсиз,
Энди вужудимга сиғмайди сўзим.

Бахтимдан гумонда ғамга сиғиндим,
Босганим тиканни суртдим юзимга.
Яшамоқ шарафдир, ўлим кўп шараф,
Жарликка йўл излаб қайтдим изимга.

* * *

Қоқшол қўлларингиз чўзасиз кўкка,
Менга жуда ўхшайсиз дарахтлар.
Бир ҳовуч нур тутиб кўнглимга,
Таъналар қилмайсиз, қилмайсиз кадар.
Япроғингиз бешик хаёлларимга,
Тил ялинса-да мағрурдир дилим.
Мен тиланчига сиз ҳам бир бора,
Бор меҳрингизни садақа қилинг.

Менда гунгмасман тақдир олдида,
Кўзлар ҳар на сўздан ошкора.
Дарахтлар қувманг хаёлингиздан,
Дунёдан йиғлаб кетсам бечора.

* * *

Қон томири эди Жайхун ўзбекнинг
Ўзан билан талашган исён.
Меҳр тошқинига кўмилган бағир,
Висол ўтидан чанқаган ҳижрон.
Жиловлаб бўлмас шиддат эди у,
Муҳаббат бўлиб оққан бир фарёд.
Ҳаётнинг бу жўшқин қўшиғин
Ҳеч ким, ҳеч ким этолмади ёд...

* * *

С...ГА

Умид туман ичра балқиган қуёшимдир,

Дунёни сел босса билки кўз ёшимдир.

Сенинг ҳар сўзинг менинг таъмал тошимдир,

Сендин ўзгага зорим йўқдир.

Ҳар тонг чиққан қуёш кўз қарошингдир

Бағримни пора этган қилич — қошингдир.

Маслинг ўйида тош бўлган менинг бошимдир,

Сендин ўзга баҳорим йўқдир.

х х х

Висол онидан гулим ҳайрон менинг,
Сен кетдингу, дилим вайрон менинг.
Айриликдан фарёдим етди ҳарён менинг
Жон бахш этгали келармисан жоним менинг.

* * *

ЖУМАНАЗАР ОҒАМГА

Дийдор ўйида йил бўйи ёндим,
Бир бандаман-да мағлуб яшашга маҳкум.
Йўқ, фасллар алмашмади менинг боғимда
Сиз каромат қилган бахт қилмас табассум.
Биласиз, гулни севаман, севаман қуёшни
Не қилай ғамим тун бўлиб босди дунёни
Не қилсам, не қилсалар тақдир-да дейман
Йўлимнинг бир ёғи қоронғу, жарлик бир ёни.
Биласиз кўз ёш қилишни ёмон кўраман,
Лекин меҳрим эритмади у гўзал тошни.
Муҳаббатим ожизми, ситам кўп жоиз
Бағримга жойлолмадим шеърий оташни.

Овутманг, сўзим сизга келмасин малол,
Бу кунлар ўткинчи экани аён.
Бир лаҳжа чўғни тилим остига босиб,
Мен бахтлиман, деб яшашим аён.

Тўлқин Қурбонов: касбимдан мамнунман

Уни кўча-кўйда, тўй-маъракада кўрганлар: «Ана, оператор Қурбонов келяпти», дейди Дўсту биродарлари ҳам шундай мурожаат қилади. Чунки, деярли ўттиз йилдан буён «Зангори экран»да намойиш этилган турли-туман кўрсатувлар ниҳоясида пайдо бўладиган ана шу ёзувни кўравериб, ўрганиб қолишган...

Тўлқин аканинг қалбида санъатга муҳаббат жуда эрта уйғонди. Болалигидан турли тўгаракларда қатнашди. Дастлабки қадамни сурат олиш сирларини эгаллашдан бошлади. 1966 йили ҳарбий хизматдан қайтгач, эзгу орзу навқирон йигитни «Ўзбектелефильм» студиясига етаклади.

— Одамнинг бир касб этагини тутиб кетиши унинг қандай муҳитга тушишига боғлиқ экан, — дейди у иш фаолияти бошланган йилларни эслаб,— студиядагилар мени «элак»дан ўтказгач, майли, тарбиялаймиз, деди. Кечани-кеча, кундузни-кундуз демай ишладик. Дилда ихлос бўлса, инсон боласининг қўлидан келмайдиган юмуш йўқлигига ўшанда ишондим. Мен бугун Иброҳим Алиев, Илёс Шоиноятов каби устозларимни чексиз ҳурмат билан тилга оламан.

Ўша йиллари намойиш этилган «Қизлар даврасн», «Олтин водий» каби кўрсатувлар, айниқса, Х. Дириевнинг «Қисмат», Ў. Ҳошимовнинг «Баҳор қайтмайди» асарлари асосида яратилган дастлабки видеофильмлар томошабинлар меҳрини қозонган эди. Уларни яратилишида, камтарона бўлса-да, ҳиссаси борлигидан, ижодий жамоанинг машаққатли меҳнати рўёбга чиққанидан Тўлқин ака ҳануз қувонади.

Режиссёр Мақсуд Юнусов билан ҳамкорликда ишлаш Тўлқин акага ҳам завқ-шавқ бағишлади, ҳам ижодий камолотнинг яна бир поғонасига кўтарилишига омил бўлди. Бирин-кетин муҳлислар олқишига сазовор бўлган «Гирдоб», «Диёнат», «Қўшчинор чироқлари», кейинчалик эса ижодкорларига сўнмас шон-шуҳрат келтирган «Навоий» ва «Бобур» асарлари суратга олинди. Турғун Пўлатнинг «Ичкуёв» қиссаси асосида яратилган видеофильм учун Тўлқин Қурбонов ҳам Ҳамза номидаги давлат мукофоти билан тақдирланди.

Мана, учинчи йилки, юртимиз мустақиллик йўлидан бормоқда. Истиқлол туфайли ижтимоий-сиёсий ҳаётимизда ҳам кўп ўзгаришлар содир бўлаётир. Хусусан, Ўзбекистоннинг давлатчилиги тикланди, унинг мустақиллик солномаси — тарихи яратилмоқда, у рўзномаю китобларда, кинотасмаларда зикр этилмоқда.

Тўлқин ака кейинги йилларда ана шу шарафли иш билан машғул. Кифтида оғирлиги салкам бир пуд келадиган кинокамера билан ўндан ортиқ хорижий давлатда бўлди — юртбошимизнинг ташрифларини, Ўзбекистон вакиллари иштирок этган халқаро анжуманларни суратга туширди: лаҳзаларга абадийлик муҳрини босди.

— Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги эълон қилинган кун эсимдан чиқмайди, — дейди у.— Олий Кенгаш мажлисидаги ана шу ҳаяжонли дақиқани суратга оляпману кўзимдан ёш тирқирайди. Шу кунларга етказганингга шукр дейман. БМТ пештоқида ватанимиз байроғи кўтарилишини, Бош ассамблеяси 48-сессиясида Президентимиз Ислом Каримов нутқ сўзлаётганини кинотасмаларга зуҳур этганим билан бир умр фахрланаман.

Ҳозир Тўлқин Қурбонов айни ижодий камолотга эришган пайт. У 50 ёшга тўлди. Муносиб шогирдлари бор. Ўзи ҳам, доимий ҳамроҳи — елкадан тушмайдиган кинокамераси ҳам эл-юрт хизматига камарбаста. Келинг, биз ҳам унга белингизни қувват, дилингизни илҳом, кўзингизни нур тарк этмасин, Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини ҳам суратга тушириш насиб этсин, дейлик!

Аҳмад ХЎЖА, (ЎзА).

Сиз кутган учрашув: Муҳаммаджон Каримов

«ЎШАЛ ЛАЙЛОНИ ИЗЛАРМАН...»

Суҳбатдошимизнинг исми-шарифлари нафақат жумҳуриятимиз, балки бутун Марказий Осиё давлатларидаги қадимий оҳанг ишқибозларига яхши маълум. У киши ижро этган «Баёт», «Чоргоҳ», «Ушшоқ», «Гиря», «Қурт» «Баёт—V» «Макин», «Қаландари», «Муножот», «Ул қаро кўз», «Сегоҳ», «Қашқарчан ушшоқ» каби классик қўшиқлар, ўз оҳанги, авжи, юракларни сел қилиб юборгудек сеҳри билан юзлаб, минглаб тоза қалб соҳиблари кўзидан, ҳижрон ва ҳаяжон ёшларини оқизган. Ҳа, қўшиқ айтиб кишиларни йиғлатиш, қўшиқ айтиб олқиш олиш, davраларга, тўйу ҳашамларга файз киритиб дуо олиш ҳар қандай санъаткорга ҳам насиб этавермайди. Бунинг учун кишида туғма истеъдод Яратганнинг инъоми бўлиши керак. Муҳаммаджон Каримов ҳам ана шундай куйлаш салоҳияти беназир бўлган, Тангри инъоми насиб этган бандалардан.

У киши билан суҳбатлашиб ўтириб тилларидан бугунги кунга, қадриятларимиз, урф-одатларимиз қайта қарор топаётган дамларга такрор-такрор шукроналик тушмаганлигининг гувоҳи бўламиз. Саволлар берамиз, кутганимиздан ортиқроқ жавоб олиб, ичимизда «Қари билганни пари билмас», деганларининг ҳикмати шу бўлса керак-да, деймиз. Лекин Муҳаммаджон ака ҳали кўп ҳам қари эмас. Энди 75 ёшга тўлдилар. «Худо умр берса, иншооллоҳ халқимизга баҳоли қудрат хизмат қилсам, Навоий, Бобур, Машраб, Муқимий, Фурқат, Нодирабегим каби ўзбекнинг комил фарзандлари қолдирган баҳосиз гавҳарларни куйга солиб, қўшиқ қилиб элга бахшида этсам дейман» дейдилар кулиб...

— Раҳматли дадам гарчи сартарош бўлсалар ҳам, танбур чалишни ва куйлашни хуш кўрардилар. Хонадонимизга Мулла Тўйчи, Ғулом қори Ғаниевлар тез-тез ташриф буюришар, «Ушшоқ», «Баёт», «Чоргоҳ», сингари қўшиқларни жўр бўлиб куйлашарди. Ана шундай кунларнинг бирида дадам мени Ўрдадаги мусиқа ўрганиш тўгараги раҳбари домла Ҳалим ҳузурларига етаклаб бордилар. Шу кундан бошлаб устага шогирд тушиб, классик қўшиқчидан куйлаш сирларини ўргана бошладим. Сўнг устоз тавсияси билан радиога Нўъмон Қори қўлига шогирдликка бордим. 1939 йили Хоразм халқ театрига юборишди.

1942—44 йиллари кўп қатори Ватан урушида бўлдим. Икки қўл ва оёғимдан яраланиб Тошкентга қайтач, яна радиода ишлай бошладим. Очиғини айтсам, уйимиз хароб бир аҳволда, ҳаттоки йўл кирам йўқ бир аҳволда тонгда ишга кетиб, оқшом уйга пиёда қайтар эдим.

Баъзи кишиларнинг бугунги айрим тақчилликлардан, нарх-наводан нолиганларини эшитсам, ўша кунлар ёдимга тушади. Бугунги турмушимиздан, тинч-тотув ҳаётимиздан минг бор айланиб ўргилсанг арзийди. Тарихда қайси бир халқ Истиқлолга, буюк давлатчиликка осон йўл билан эришган. Янаям Худога шукроналар бўлсинким, Ўзбекистондаги турмуш шароити, бозорлар тўкинлиги ҳар қаерданда яхши. Уйдан

чиқиб автобусда, трамвай, троллейбусда, метрода шаҳарнинг исталган мавзейига борсангиз. Кунлик тановвулингиз дастурхонда муҳайё бўлса, буларнинг нимаси қийинчилик? Етишмовчиликни, очарчиликни, йўқчиликни биз кўрдик. Буюк давлат қуриш йўлида шукроналик, сабру бардош, ғайрат, поклик сифатлари ҳар биримизда мужассам бўлса қани эди.

Минг шукрлар бўлсинки, 1957 йили санъаткорлар бағрига шабада тегди. Ўзбекистон радиоси қошида «Мақом» дастаси қайта тикланди. Жўрахон Султонов, Маъмуржон Узоқов, Карим Мўминов, Турғун Каримов, Акбар Ҳайдаров, Ортиқхўжа Имомхўжаев, ака-ука Шожалиловлар овози яна радио ва катта саҳналарда баралла янграй бошлади... Юнус Ражабий радиога қайтганларидан сўнг 1957 йили «Мақом» китобини ёздилар. Унда «Шашмақом»нинг 6 тури алоҳида-алоҳида 6 китоб бўлиб чиқди. Хизматлари туфайли устозга «Академик» унвони берилди.

Халқни ўз маънавий бойлигидан ажратиб қўйиш нафақат нодонлик, балки Навоий, Машраб, Фурқат, Муқимий каби алломалар ҳурматини оёқости қилишдир. Лекин ўша пайтларда баъзи амалдорлар буйруғи билан уларнинг кўплаб қўшиқлари радио ва концерт дастурларидан олинган бўлса-да, халқ қалбида, хонадонида янграйверди.

Яқинда хоразмлик бир ёш шоирнинг шеърига басталанган қўшиқни эшитиб қолдим. Унда бундай сатрлар бор: «Мажнун мендек ишқ дардин тортган эмас».

Замон билан замоннинг фарқи катта, албатта. Навоийнинг «Лайли ва Мажнун» асарида шундай эпизод бор: Мажнун поёнсиз саҳрода Лайлини бир йил излайди. Ҳаттоки, тамом ақлу ҳуши ёрга берилган Мажнун бошига қуш ин қўйиб кетса ҳам эътибор бермайди.

Шеърият султонининг театрларимизда қўйилган «Лайли ва Мажнун», «Фарҳод ва Ширин» спектаклларида, асарнинг ана шу жиҳатлари, афсуски, мушоҳада этилмаган. Асардаги ишқ, муҳаббат, ёр вaслига интилиш кечинмаларини бузиб кўрсатиш, маънавий меросимизга ҳурматсизликдир. Юқоридагидек чала қўшиқларни Навоий шеъриятига тенглаштириш... Билмадим, буни қандай баҳолаш мумкин.

Демоқчиман-ки, шундай қўшиқларни, радио ва телевидение бадиий кенгашида зийраклик билан танловдан ўтказиш лозим. Бу бастакорга фақат обрў келтиради.

— Миллий қўшиқчилик санъатимизни Шарқ чолғу асбоблари билан бойитса бўладими?

— Албатта. Ҳинд қўшнай (ситор)ида куй тингламаган ким бор?! Шарқ куй-қўшиқларини-чи? Озарбайжон, Афғонистон, Туркия, Ироқ, Эрон, Ҳиндистон, Арабистон санъаткорлари ўз миллий мусиқа ва қўшиқлари билан азалдан туркий халқлар юрагига йўл топиб келишмоқда. Қашқар рубоби ва бошқа Шарқ халқларининг чолғу асбоблари мусиқий санъатимизни ҳар жиҳатдан мукаммал қилиши турган гап. Яқин яқингача маҳалла гузарларидаги чойхоналарда таниқли ҳофизлар билан учрашувлар бўларди. Бу тадбирлар ойнаи жаҳон, рўзномаларда тарғиб қилинарди. Бироқ кейинги йилларда негадир бу иш сустлашди. Чойхона азалдан санъат кошонаси, маданият даргоҳи бўлган ва шундай бўлиб қолиши шарт. Айтайлик (байрам кунларини ҳисобга олмаганда) шаҳримиздаги боғларда дам олиш кунлари уюштирилиб, классик куй-қўшиқларимиз янграса қандай яхши. Чунки ишдан ҳориб, бироз ором олгиси келганда, киши биринчи навбатда хазин куй ёки қўшиқ эшитгиси келади.

Биз тошкентликлар хоразмлик, фарғоналик санъаткорлар тажрибасини ўрганишимиз керак. Уларда ҳар дам олиш кунлари концертлар ташкил этилади. Шунинг учун ҳам Фарғона водийси ёки воҳадаги чойхона ва истироҳат боғлари доимо одамлар билан гавжум. Куй-қўшиқлар, аскиялар янграйди. Халқ билан санъаткорлар ўртасида узвий боғлиқлик бор. Бизда эса (агарда Абдулқосим чойхонасини ҳисобга олмасак) барча чойхона ва истироҳат боғлари дам олиш кунлари ҳам жимжит.

— Ойнаи жаҳонда «Жон қўшиғим» кўрсатуви беряляпти. Назаримда классик қўшиқларимизни куйлашни ўргатиш ҳақида ҳам бирор кўрсатув ташкил этилса яхши бўларди.

— Яхши фикр. Ҳеч бўлмаса ойида бир марта классик адабиётимизнинг олтин хазинаси Фузулий, Навоий, Муқимий, Машраблар асарларини, улардаги сўз маъноси, мазмуни ва мушоҳадаси ҳақида кенг фикр юритилса ҳофизларимиз улар қўшиқларини ижро этиш йўлларини ўргатишса, классик адабиётимиз тарихини мукаммал билган олимларимиз ўз фикрларини халққа айтишса. Менимча, классик адабиётимиз юлдузларининг ўрганилмаган жиҳатлари ўқувчиларга, ёш санъаткорларга кашф этилган бўларди.

— Сўнгги савол. Қандай санъаткорлар, сизнингча халқ ҳофизи бўлиши мумкин?

— Халқ ҳофизи бўлиш учун миллий ва шарқ классикасини тўла билиш керак. Классик адабиётимиз тарихидан яхши хабардор, шоиру бастакорлар ижодидаги бадиий мазмунни ҳис эта олган санъат ижрочисигина ҳофиз бўла олади...

Мухтор СУЛАЙМОНОВ суҳбатлашди.

СПОРТ

ФУТБОЛ... СИЁСАТЧИЛАРНИ ҲАМКОРЛИККА УНДАСА, АЖАБ ЭМАС

МАКЕДОНИЯ футбол терма жамоаси навбатдаги Европа чемпионатида иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлди. Югославия эса ички сиёсий кескинлик вазиятидан бутунлай бартараф бўлмагунча кутиб туришга мажбур. Гарчи югославиялик футболсеварлар ўз жамоаларини қитъа чемпионатида кўришга жуда иштиёқмандлигини билдиришса-да, УЕФА қарорида собит турибди. Жуда катта оммани ўз ортидан эргаштираоладиган бу спорт тури югославиялик сиёсатдонларни ҳамфикрликка ундаса, ажаб эмас. Негаки, УЕФА президенти Леннарт Юхонсон Югославия учун катта футбол эшиги шу йил сентябрга қадар, яъни қитъа биринчилигининг саралаш босқичи старт олгунча очиқ туришини, агар мамлакатда сиёсий кескин вазият ўзгариб, барқарорлашадиган бўлса, Югославия Европа чемпионатида иштирок этажагини билдирди. Табиийки, бу чақириқ футбол ихлосманди бўлган юз минглаб тинчликсевар югославияликларни бефарқ қолдирмайди.

Шунингдек, Юхонсон Европа чемпионатининг қуръасида маълум ўзгаришлар бўлишини айтди. Эндиликда қитъа жамоалари саралаш босқичида етти гуруҳга бўлинган ҳолда (ҳар бир гуруҳда олтитадан жамоа) биринчилик учун кураш олиб боришади. Фақат бир гуруҳнигина беш жамоа ташкил қилади. Агар Югославияда тамоман тинчлик ўрнатилса, бу бўш ўрин ҳам тўлдирилади.

ВОЛЕЙБОЛЧИЛАРИМИЗ АМЕРИКАЛИКЛАРНИ ДОҒДА ҚОЛДИРИШДИ

ВОЛЕЙБОЛ мухлислари Тошкентнинг «Автомобилист» жамоасининг собиқ Иттифоқ чемпионатларида маҳоратли ўйин кўрсатишганини яхши хотирлашади.

«АВТОМОБИЛИСТ» қизлари йигирма йил давомида олий лигада юртимиз шарафини муносиб ҳимоя қилган эди. Шўролар Иттифоқи парчаланиб кетгач, бу жамоага юртимизда тенг келадиган клуб топилмади. Натижада истеъдодли волейболчи қизларимиз турли томонга тарқалиб кетишди. Эндиликда улар Исроил, Туркия, Швейцария волейбол майдонларида нуфузли ўйинчилар саналмоқда. Уларнинг издошлари юртимизда ҳам кўп. Буни Американинг Флорида шаҳрида ўтказилган бир қанча ўртоқлик учрашувлари натижаси ҳам кўрсатиб турибди.

Авваллари, «Автомобилист» жамоаси юртимиз волейболи нуфузи саналган бўлса, эндиликда жисмоний-тарбия олийгоҳининг спорт клуби — «Интеркросс» улар ўрнида қад ростлади. Ушбу жамоа аввалига Ўзбекистон чемпионлигини қўлга киритди. Яқинда улар Флорида штатида бўлиб, Барри ва Нова университети қизларини, сўнгра Дэйт-Волфсон ҳамда Палм-Бич Атлантик колледжи волейбол клубларини мағлубиятга учратишди. Ушбу ғалабалари учун «Интеркросс»нинг бир қанча ўйинчилари спорт усталиги шарафига муяссар бўлишди.

Р. ЖУМАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН ВА ЖАҲОН

КОРЕЯДАН ХАЙРИЯ СОВҒАСИ КЕЛДИ

Корея Республикасидан Тошкентга юк ортилган самолёт келди. Унга беморларни ташхис этишда ишлатиладиган ультратовуш аппаратлари юкланган бўлиб, бу аппаратларни Корея Республикасининг ҳукумати Ўзбекистон шифокорларига беғараз инсонпарварлик ёрдами сифатида жўнатган эди.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигида ҳайрия совғасини топшириш маросими бўлди. Маросимда қатнашган Корея Республикасининг Ўзбекистондаги муваққат ишлар вакили жаноб Пак Ро Бег бу инсонийлик ёрдами икки мамлакат халқлари ўртасидаги дўстлик ва ҳамжиҳатликни яна бир бор тасдиқлайди, деб таъкидлади.

— Биз ўз вақтида берилган бу ёрдамни миннатдорлик билан қабул қиламиз, — деди республика Соғлиқни сақлаш вазирининг биринчи ўринбосари Р. Султонов. — Корейс мутахассислари, Кореянинг илмий ва тиббий марказлари билан яхши амалий алоқалар йўлга қўйилмоқда. Корея Республикасининг ёрдамида Ўзбекистонда сариқ касалига қарши вакцина ишлаб чиқарадиган завод қуриш режалаштирилди.

Республикамизга кўп мамлакатлар тиббий инсонпарварлик ёрдами кўрсатмоқда. Сўнгги вақтнинг ўзидагина 20 давлатдан, жумладан Япония, Туркия, АҚШ, Ҳиндистон, Франция, Германия, Голландия ва бошқа мамлакатлардан дори-дармонлар, тиббий асбоблар, болалар таомлари ва вакциналар келди. Уларнинг умумий қиймати 65 миллион Америка долларига тенгдир.

Л. СТРУНИКОВА, (ЎзА мухбири).

ИНСТИТУТДА УЧРАШУВ

Ватанимизда меҳмон бўлиб турган Америка Қўшма Штатларидаги «Осиё» жамияти раҳбарлари билан Ҳамза номидаги санъатшунослик институти олимларининг учрашуви бўлди. Институт директори Т. Ғофурбеков меҳмонларга бу илмий даргоҳнинг фаолияти ҳақида гапириб берди.

«Осиё» жамияти президенти Николас Платт ҳамда жамиятнинг Марказий Осиё мамлакатлари бўйича маслаҳатчиси Чарльз А. Унделанд жамиятнинг мақсади, вазифаси ва Марказий Осиё минтақасидаги тадбирлари хусусида ахборот берди. Меҳмонлар Ўзбекистон ва Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги маданий алоқаларнинг янада яхшиланишида нодир санъат дурдоналарининг ўрни бениҳоя катта эканини таъкидладилар.

Американиклар санъатшунослик институти музейини қизиқиб томоша қилдилар.

Ўзбекистон Республикаси ИИВ раҳбарияти ва шахсий таркиби Самарқанд вилояти ИИБ бошлиғи, милиция генерал-майори Т. А. Тохтаевга волидаи муҳтарамаси

Маҳфуза ТОХТАЕВАнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ қўмитаси жамоаси қўмитанинг назорат-инспекторлик бошқармаси бошлиғи Б. А. Рўзметовга отаси

Абдураззоқ РЎЗМЕТОВнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

ТошДУ маъмурияти ва ўзбек филологияси факультети жамоаси умумий тилшунослик кафедрасининг катта ўқитувчиси Ҳавохон Қаҳҳоровага отаси

Асомиддин ИБРОҲИМОВнинг бевақт вафоти муносабати билан таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ, (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Примқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир Т. Долиев, навбатчи М. Холматова.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001. Буюртма Г — 754. 77698 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 23.30.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили; «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6